

La Clara i l'ús responsable dels diners

*Finances ètiques i comerç just
explicats als més joves*

De Maurizio Spedaletti

Il·lustracions de Rachele Lo Piano



FETS

Finançament Ètic i Solidari

De Maurizio Spedaletti

La Clara i l'ús responsable dels diners

Finances ètiques i comerç just explicats als més joves

Il·lustracions de Rachele Lo Piano



Títol original: *Chiara e l'uso responsabile del denaro*

© Copyright 2004, Sinnos editrice
Sinnos Soc. Cooperativa Sociale - ONLUS
via dei Foscari 18 - 00162 Roma
www.sinnoseditrice.org

Edició d'aquest llibre: FETS
Còrsega 288, 3r 2a
www.fets.org

Primera edició: desembre 2010

Adaptació i traducció: Fets, Exlibris i Rolando d'Alessandro
Maquetació: Exlibris, sccl

Dipòsit legal: B.18071-2011

Impressió: Gramagraf, sccl

Agraïm a Sinnos Editrice que ens hagi cedit els drets per publicar aquest llibre que es distribuirà de forma gratuïta.

La Clara i l'ús responsable dels diners

Finances ètiques i comerç just explicats als més joves



Editorial

Maurizio Spedaletti, banquer ambulant i secretari d'àrea de la Banca Popolare Etica italiana ens convida a fer un viatge per la història dels diners i a reflexionar sobre l'ús que en fem. Ajudat per les il·lustracions de Rachele Lo Piano, l'autor mira de dirigir-se als més joves per relacionar els diners amb les finances ètiques i el consum responsable.

L'autor ha fet una tria de situacions i comportaments en què intervenen els diners, mirant de destacar les conseqüències de les nostres eleccions. Tot plegat, amb l'objectiu de posar al nostre abast una eina perquè joves, pares i mestres puguin parlar sobre l'ús que fem dels diners.

«L'interès més alt és l'interès comú», ens recorda un dels eslògans de la Banca Popolare Etica. Una reflexió ben present en aquest esforç per explicar als més joves que darrere de les decisions que prenem cada vegada que fem servir els diners hi ha conseqüències importants per a la vida d'altres persones que viuen molt lluny de nosaltres.

Des de FETS, Finançament Ètic i Solidari, hem volgut traduir i adaptar aquest llibre, i apropar-ne el contingut als nostres joves. Pensem que es tracta d'un bon recurs educatiu per tal de reflexionar sobre l'ús dels diners, el valor que tenen i com els utilitzem quan els gastem o quan els estalviem.

FETS

Introducció

Cada any, per Nadal, es repeteix la mateixa escena. La muntanyeta de monedes damunt de la taula verda i les ganes d'experimentar l'emoció del joc. En Federico, el meu germà, i jo passàvem així les festes, entre bingos, brisca, set i mig i tómbola. En aquella època, la diferència d'edat entre tots dos –quatre anys– es notava, i força, no tan sols en les tàctiques de joc, sinó també, i potser sobretot, en la relació amb els diners. En Federico, com ara la Bianca, la meua filla, era molt sensible al dring dels calerons, als seus reflexos, al seu pes. Li agradava tenir-los a prop, amuntegar-los, sentir que eren seus.

Tanmateix, esclar, no tenia ni idea del que valien realment. Ell els valorava pel que eren, no pel que representaven. Els trobava bonics i prou.

Jo, en canvi, més gran i menys ingenu, comprenia que ni el color ni les mides n'expressaven el valor, sinó allò que hi llegia: 100, 200, 50 lires (us en recordeu, nois i noies, de les lires i les pessetes?).

I me n'aprofitava. «Fede, si et dono aquestes tres peces ben grosses em dones aquell paperet?». Ell ho acceptava i així, amb 300 lires, li'n treia 1.000 o fins i tot 5.000 (tot un benefici, oi?). Algun cop el meu pare se n'adonava i intervenia en defensa de l'estafat, però tan bon punt es distreia... Quins temps!

Després vam créixer, en Federico i jo. L'escola, la universitat, la feina. Tots dos hem après quin és el valor dels diners, què significa tenir-ne o no tenir-ne. Què significa que els altres en tinguin més o també que en tinguin molt menys. Aquells jocs de cartes i de tómbola s'han perdut una mica. Algun cop encara passa, per Nadal, que ens asseiem al voltant de la tauleta verda per complaure una cosineta o una neboda. Però l'emoció és molt diferent, tot es veu amb més distància.

I malgrat tot, quan en Maurizio em va demanar que escrigués el prefaci d'aquest bonic llibre sobre l'ús dels diners, no vaig poder evitar recordar aquells episodis. Perquè al cap i a la fi no eren tan allunyats de l'actualitat, perquè amagaven aspectes de veritats més profundes.

Amb el pas del temps he après que hi ha formes molt diverses d'utilitzar els diners, de fer finances. He conegut les finances ètiques, una experiència concreta que intenta donar exemple a partir de les accions de cada dia. Per demostrar que els diners poden i han de ser una eina, no un fi. Tot i que avui sembla que hagin perdut la seva autèntica vocació i és difícil no admetre que sovint els diners circulen només per perseguir més diners, sovint fins i tot jugant amb la distracció d'algú, com passa a les borses o als mercats financers, on els més llestos aconsegueixen acumular fortunes gràcies únicament al fet de disposar de diners. Exactament igual com passava entre en Federico, que s'estimava més les monedes que els bitllets, i jo.

Per això, estimats nois i noies, és útil llegir amb atenció el llibre del Maurizio, perquè ens pot ensenyar algunes coses importants. En primer lloc, a no caure en els paranyes dels més espavilats i a saber-nos trampejar entre les moltes formes que els calés han assumit en aquests anys. I, sobretot, a donar als diners el seu just valor. Que és diferent del que en Federico i jo, uns nens, li atribuïem fa molts anys.

Alessandro Messina
Director de l'Oficina d'Autopromoció Social
Roma, 13 de març de 2004

Podeu imaginar-vos un món on no existeixin els diners?

Podem pensar la nostra vida sense calés?

És molt difícil, i encara més, avui dia és pràcticament impossible.



Aquests els he trobat
prop d'un fanal.

Aquí tens la
setmanada.

Nosaltres tenim un munt
de castells repartits per
tot el món.

Amb els donatius
podrem arreglar
la teulada de l'església.

Aquí tens la pensió
de la teva mare.

Té, això és per a
la llibreta.

PT

1. La història dels diners



Hola, sóc la Clara i, amb els meus amics vaig viure una aventura que em va fer pensar que cadascú de nosaltres pot utilitzar amb responsabilitat els seus diners. Us l'explicaré més endavant, perquè primer intentaré ensenyar-vos què he descobert...

Fa molt, però que molt de temps, els diners no existien.

Hem de remuntar-nos a més de 5.000 anys enrere, al tercer mil·lenni abans de Crist, per imaginar les persones que vivien sense utilitzar els diners.

Però, com ens ho fèiem quan no hi havia calés?

*Enlloc dels cèntims hi havia la **barata**, és a dir, les persones s'intercanviaven directament les coses.*



Et dono una gallina si em
dónes tres quilos de taronges.



Vols la vaca?
A canvi hauràs de
llaurar el meu camp.

M'ajudes a
construir la casa?
T'ho pagaré amb
un porc.

Com podeu comprendre, aquest sistema era una mica incòmode. De fet, podia passar que ningú no necessités les coses que algú volia canviar. A més, hi havia coses que no es podien dividir: si allò que t'he donat val mitja ovella, com m'ho faig per repartir-la?

I llavors en diversos indrets del món van crear un mitjà que facilités els intercanvis de béns i de treball. Així van néixer els **diners**.



ELS DINERS

Els diners són un mitjà que facilita els intercanvis, que permet que la gent canviï allò que té per allò que vol. En més de 5.000 anys de vida mai no han modificat la seva funció!

Al principi, els diners tenien formes molt curioses. Ara ja estem acostumats a identificar els diners amb monedes i bitllets però, en els seus orígens, no tenien res a veure amb això. En realitat, en diversos indrets del món, s'utilitzaven moltíssimes coses diferents, com ara petxines, a la Xina i a l'Àfrica; anells d'or, a Egipte i Palestina; grans, a Mesopotàmia; pells d'animals, a Sibèria; vaixelles de bronze, a l'antiga Grècia; anells de bronze, a Libèria; paquets de te, al Tibet. A l'antiga Roma empraven la sal com a mitjà de pagament, sobretot als soldats. Aquests rebien com a sou una certa quantitat de sal i d'aquí prové la paraula **salari**, que avui dia continua indicant una retribució, en general, de caràcter mensual.





La invenció del diner com a mitjà per facilitar els intercanvis va aportar grans avantatges.

Si havia de treballar per a un pagès, segant el blat o llaurant el seu camp, podia pagar-me amb diners, per exemple, 300 petxines, i no amb una vaca: perquè, de fet, jo podia ser ja propietària d'una vaca i no necessitar-la; amb les petxines en canvi podria comprar-me allò que em calgués.

No obstant, hi havia un aspecte important: podia estar contenta de rebre les petxines del pagès només si tenia la seguretat que els altres les acceptarien com a mitjà de pagament a canvi d'allò que jo necessités. Si hagués acceptat les petxines a canvi de la meva feina i després ningú no les hagués volgut... pràcticament hauria treballat gratis!

*Aquest és un altre punt bàsic dels diners: el fet que siguin **acceptables**.*



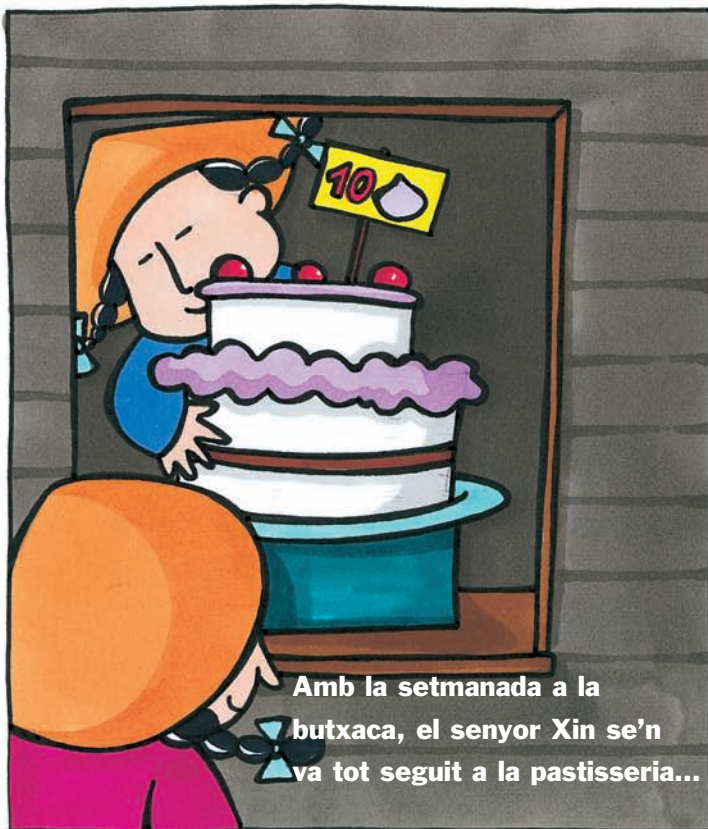
ACCEPTABILITAT DELS DINERS

Una característica fonamental dels diners és que **tothom** els reconeix com a mitjà de pagament.

El senyor Xin se'n va cada dia a treballar a les terres del senyor Min. Avui, però, és un dia especial...



...És dia de pagament i el senyor Xin rep 300 petxines per la seva feina. A més, és l'aniversari de la Sin, la filla del senyor Xin.



Amb la setmanada a la butxaca, el senyor Xin se'n va tot seguit a la pastisseria...



...I el pastisser li dona encantat un pastís de dos pisos a canvi de 10 petxines.

*Els diners també tenen una altra funció important: donar un valor mesurable i comparable a les coses fent d'**element de comparació**:*

Fins i tot ho va escriure Aristòtil, el gran filòsof grec:

«Tot allò que intercanviem ha de ser comparable.

Aquesta necessitat ha portat a la invenció dels diners, que són el mitjà per atribuir un valor a cada cosa, per exemple, a quantes sabates equival una certa quantitat de menjar. Sense un mitjà de comparació no pot existir intercanvi.»

(Cita d'Aristòtil treta del Llibre V de l'Ètica)



Amb el pas del temps, els homes van començar a viatjar molt, es van fer troballes i descobriments importants, però també van sorgir alguns problemes. En efecte, en establir-se contactes entre pobles diversos, també es van «trobar» sistemes de pagament diferents: potser les petxines anaven de meravella per a una determinada població, però per a una altra del costat no valien res de res.

Com fer-ho, doncs, per intercanviar coses?

*Molt senzill: es va crear un **sistema de pagament comú**, acceptat per tothom.*

El primer va ser amb l'or i la plata a pes.



En poc temps els metalls preciosos a pes es van convertir en els diners que es feien servir a molts indrets del món: des de les antigues civilitzacions de l'Orient Mitjà fins a les poblacions de Mesopotàmia o de l'antic Egipte. Fins i tot a la Bíblia es menciona la plata que utilitzaven a l'antiga Palestina. També a la Roma antiga i a Grècia els metalls eren emprats com a diners.

Però un cop més van sorgir entrebancs.

Quina certesa podies tenir que el metall que t'oferien a canvi de la feina era realment pur? I com es podia tenir la seguretat que el pes era el que deien?

*Els **lidis** van trobar la solució!*

*Al segle VII aC (fa més de 2.500 anys!), el poble dels lidis, d'origen grec i que vivia a la part occidental de l'actual Turquia, va inventar... les **monedes**!*



LA MONEDA

Les monedes eren peces de metall que duïen una marca en un costat.

La paraula moneda deriva d'una peça de plata, emesa a Roma pels volts de l'any 45 aC, que representava en una cara el cap de la deessa Juno Moneta.

El terme moneta referit a la deessa Juno significava «aquella que avisa, que ofereix advertiments útils» i, per tant, no tenia res a veure en un principi amb els diners. El terme va adquirir el segon significat més tard, quan els romans van començar a utilitzar el temple de la deessa (que es trobava al Campidoli) com a seca per encunyar les monedes.

Amb el temps, tots els indrets on es fabricaven aquestes peces de metall marcades es van anomenar moneda i, posteriorment, els objectes produïts en aquests llocs rebrien també el mateix nom.



D'aquesta manera, el comerç, l'intercanvi de coses, se simplificava encara més: tothom podia estar segur de la qualitat (pes i puresa) de les monedes que rebia a canvi de la feina, i també que serien acceptades pels altres quan hagués de comprar coses.

*Gràcies al desenvolupament de les comunicacions i del comerç, també va créixer la necessitat de diners per tancar els intercanvis; no obstant això, aviat no hi va haver disponibles grans quantitats de metalls preciosos, i això va crear un problema afegit. La solució es va trobar definint convencionalment el valor de la **marca impresa** en les monedes.*



LA MARCA

La marca és el símbol que s'imprimeix en una cara de la moneda i que li atribueix un **valor que és independent del pes i la puresa reals dels metalls.**

Per primera vegada s'atorgava als diners un valor superior al del metall de què estaven fets. Es van fabricar peces de ferro i es va acordar que tenien el mateix valor que si fossin d'or!

No és gens estrany: si us hi fixeu també avui la moneda d'1 euro val molt més que els metalls de què està feta!

*Els grecs de Sicília van ser els primers d'emprar el coure i, posteriorment, metalls encara menys preuats, per **encunyar** monedes.*



L'ENCUNY

L'**encuny** és la matriu, el motlle, amb el qual es marcaven els cospells per transformar-los en monedes. Normalment eren dos i al mig es col·locava la peça de metall, es donava un bon cop de martell i la moneda sortia amb dues imatges, una cara i una creu.

Entre els segles XVI i XVII es van començar a emprar màquines (sobretot la premsa) en la fabricació de monedes.

Amb el segle XIX van arribar el vapor i la palanca. Avui, gràcies a l'electricitat i als forns de colada, les premses modernes poden fer més de 400 monedes per minut.

*Amb l'ús de les monedes marcades els diners esdevenen **cada cop més una cosa simbòlica**, estan desvinculats del seu valor real (que seria molt baix) i vinculats únicament al valor que les persones decideixen donar-los.*

*Però, tot i poder utilitzar metalls poc preuats per produir monedes que tindrien un valor més elevat, hi va haver períodes i zones del món en què tots els metalls escassejaven (per exemple, en èpoques de guerra, quan servien per produir armes). Nou problema, nova solució: no hi havia metalls, però hi havia paper! I així van néixer els **diners de paper**.*



*El pas de les «monedes de metall» a les «monedes de paper» va ser possible gràcies al naixement dels primers **bancs**.*



ELS BANCS

Després de la invenció de la moneda, a Grècia hi va haver unes persones que es van inventar una nova feina: es col·locaven al llarg del carrer major d'una ciutat important –darrere d'uns bancs– i compraven i venien diners: feien de canviadors de divises, és a dir, canviaven els diners estrangers pels locals i a l'inrevés. També rebien dipòsits de diners que utilitzaven per fer préstecs.

La feina dels «banquers» tenia ja una funció molt important: recollir diners de qui en tenia en excés i donar-los a qui en necessitava per dur a terme un projecte.

El banc darrere del qual s'asseien i on es recolzaven, va donar nom a tota l'activitat (penseu que a Grècia se'ls anomenava trapezites, perquè el banc on es recolzaven es diu *tràpeza*).



Així doncs...

A qui ingressava els diners en un banc se li donava un rebut de l'ingrés. Amb aquest paper es podia anar a recuperar els diners en qualsevol moment. Molt aviat **es van començar a utilitzar aquests rebuts com a diner pròpiament dit**, en lloc de les monedes, o juntament amb elles. A canvi d'un bé, es donava un **rebut d'ingrés** que donava dret a qui el tenia d'anar al banquer i retirar els diners. Aquesta possibilitat d'emprar paper en lloc de les monedes de metall va tenir molt d'èxit, a causa de l'escassetat recurrent de disponibilitat mundial de metall i de la creixent demanda de diner. Al segle XVII, els estats europeus van instituir els seus bancs centrals i van començar a emetre **bitllets de banc**.

El desenvolupament del comerç amb països estrangers va fer que l'activitat de la banca esdevingués necessària, sobretot per la tasca de canvi de divises. Aquesta funció era important per als que feien negocis en indrets llunyans: el mercader anava al **canvi de divises** per canviar els seus diners per diners que fossin acceptats a l'indret on anava; o, també, podia ingressar els seus diners abans de marxar: un cop arribat al seu destí buscava el contacte del banquer a qui havia confiat els seus calés i aquest li lliurava la quantitat equivalent a la dipositada, ja convertida en moneda local!

A Europa, els bancs es van desenvolupar cap a finals de l'edat mitjana (segle XII).

Amb el pas del temps els bancs van ampliar les seves funcions i van créixer.

Al segle XVII, la Gran Bretanya va instituir el primer **banc central**. Un banc central és una institució gestionada i garantida per l'estat, que imprimeix el paper moneda i supervisa els negocis de tots els bancs que hi ha al país. Tots els altres estats del món van seguir aquest exemple. Amb la creació de la Unió Europea, es va fundar el Banc Central Europeu.



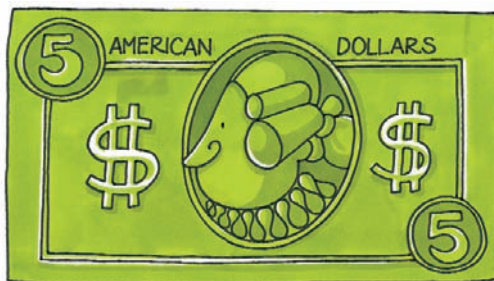
EL PAPER MONEDA

És diner de paper, garantit pel banc de l'estat que l'emet i, per tant, és segur i acceptat per tothom com a mitjà de pagament.

Els bitllets de banc han de complir tres requisits bàsics: 1) ser atractius i identificables; 2) poder ser produïts en grans quantitats; 3) resultar difícils de falsificar.

La tècnica de la producció del paper moneda va anar millorant progressivament. Concretament, entre els segles XVIII i XIX es va introduir l'ús de la filigrana, amb la inserció de fibres de colors al paper i la impressió amb colors, unes tècniques que permetien complir cada cop més els tres requisits bàsics. Una nova millora va arribar amb el gravat sobre planxes d'acer, ja que permetia una reproducció minuciosa de dibuixos elaborats, difícilment falsificables.

Avui es poden imprimir fins a 9.000 fulls per hora, cadascun amb 50 bitllets!



Una nova manera de simplificar els intercanvis de diners ha arribat els darrers anys de la mà dels ordinadors. En efecte, moltíssims pagaments tenen lloc avui dia sense la presència de diners líquids (monedes o bitllets de banc) passant físicament d'una persona a una altra.

Els bancs avui posen a disposició de la clientela unes eines que permeten anar a comprar sense diners líquids a la butxaca, utilitzant les formes de pagament següents:



EL XEC BANCARI

Els bancs donen als seus clients (és a dir, a les persones que hi han dipositat diners) un bloc de tires de paper (en general són 10 paperets) timbrats i segellats pels mateixos bancs. Aquestes tires estan fetes de tal manera que el client hi pugui escriure l'import que necessita i el nom de la persona (o de l'entitat) destinatària del xec. Aquestes tires –que es denominen xecs bancaris– s'utilitzen com si fossin diners reals: el receptor d'un xec el pot tornar a utilitzar com a mitjà de pagament o bé pot anar al banc i ingressar-lo en el seu compte corrent o demanar que li lliurin diner líquid a canvi.

Lloc i data d'emissió

Lloc _____ Data _____ euros _____

BANC PI Pagueu aquest xec bancari al portador n. 123

euros _____

a _____

c/c 012345

0123456789 8765432 012345

Import del xec en números

Import del xec en lletres

Nom del beneficiari

Firma del titular del compte

Número del compte corrent del titular

endosseu

Firma del beneficiari



CAIXER AUTOMÀTIC I TARGETA DE CRÈDIT

Els clients dels bancs poden disposar de mitjans de pagament electrònics encara més còmodes i segurs que els xecs. Es tracta del caixer automàtic i la targeta de crèdit (que funcionen, bàsicament, de la mateixa manera), és a dir, targetes magnètiques que poden registrar i actualitzar en temps real les dades del client i del seu compte corrent. Quan anem a una botiga a comprar i en lloc de diners donem la nostra targeta magnètica, el botiguer –mitjançant una màquina específica– fa una operació que permet transferir l'import de la compra que hem fet des del nostre compte corrent bancari al seu.



Nom del titular del compte

Data de caducitat de la targeta

Número del compte corrent



Banda magnètica amb la informació sobre el compte corrent

Firma del titular del compte



TRANSFERÈNCIA BANCÀRIA

La transferència és una ordre que donem al nostre banc de transferir una quantitat de diners del nostre compte corrent al d'una altra persona o entitat.

Dades de qui ordena
la transferència

BANC PI

TRANSFERÈNCIA

BANC VERD

NÚMERO COMPTE	RAG	DIVISA	A DEUTE
012345	XX	28/11/03	500,00

Atenent l'ordre, realitzem la transferència següent:

Compte beneficiari. 019999

Dades del beneficiari

FILIAL	TRANS.	DATA	MSG.	IMPORT	CRO
234 ROMA AG.1	BID	28/11/03	121	500,00	00000000

LORENZO ROSSI

BANC VERD

Imputació de la transferència

Vistiplau del banc

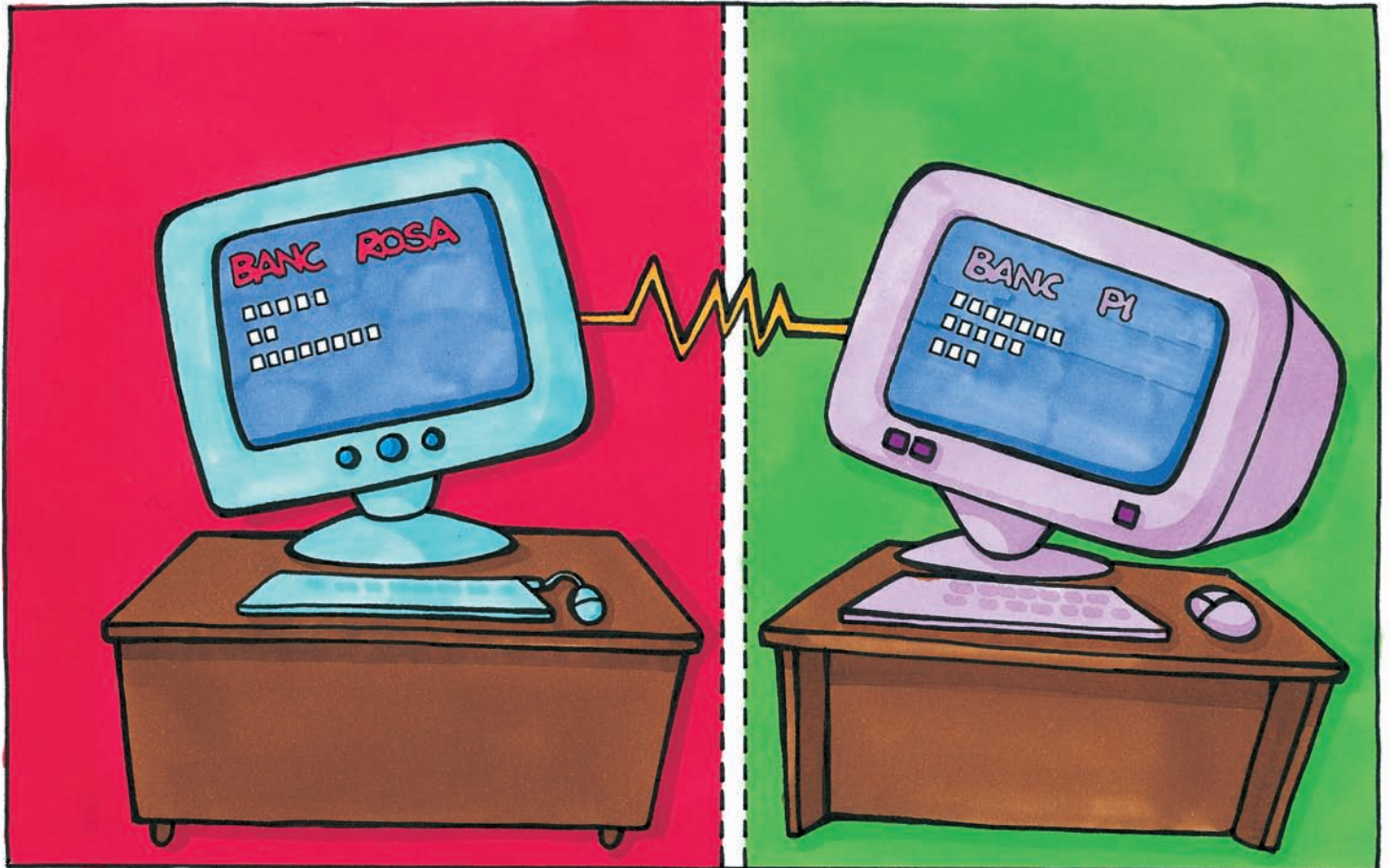
Quin és l'avantatge d'aquests mitjans de pagament moderns?

Sens dubte, la seguretat: ens permeten sortir de casa sense diners o amb uns quants cèntims al portamonedes. Per tant, podem evitar robatoris o pèrdues! Si extraviéssim (o ens robessin) la targeta de crèdit o de dèbit o el talonari, n'hi hauria prou amb una simple trucada al nostre banc per bloquejar-los, i això impediria que algú altre pogués utilitzar-los.

Aquestes eines limiten en gran mesura l'ús de diner líquid. Els bancs, al final de cada jornada, no intercanvien físicament res! Amb els ordinadors calculen allò que els seus clients han gastat o cobrat i registren els deutes i els crèdits amb els altres bancs: per tant, tot es resol amb unes quantes anotacions registrades als ordinadors.

*De fet, estem caminant cap a un món en el qual els diners en forma de monedes i bitllets ja no existiran i tot funcionarà per **via telemàtica**.*

Això ens hauria de fer entendre que els diners, al cap i a la fi, no tenen cap valor per si mateixos, sinó únicament el que nosaltres decidim donar-los.



2. Els diners que gastem

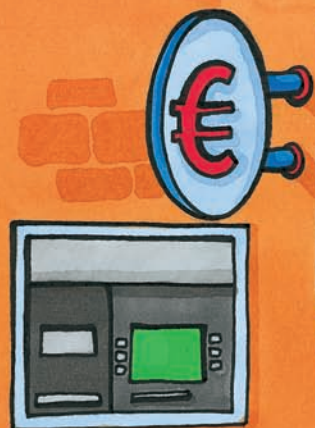
Hem seguit fins aquí l'aventura dels diners: hem vist quan van néixer, com i, sobretot, per què es van inventar.

I avui? Què en fem dels nostres diners, dels diners que utilitzem cada dia?

De quants diners disposem? Molts? Pocs? Podem comprar tot allò que desitgem? Oi que no? No cal amoïnar-s'hi: **ningú** al món es pot permetre el luxe de comprar **tot** el que vol. Perquè hi ha un munt de coses que no es poden comprar i, també, perquè ningú no té tants diners com per poder comprar-ho tot. **Això implica que tothom ha d'escollir l'ús que farà dels seus diners.**

Per començar, pensem això: en general, no gastem de seguida tots els diners de què disposem, sinó que n'estalviem una part pensant en desitjos o necessitats futures (podem guardar la paga o els cèntims que ens hagin regalat els avis o un oncle per comprar-nos aquella samarreta que ens agrada tant, o un joc, o un llibre o un CD... Els nostres pares guardaran calés per fer un viatge, però també per comprar una casa, per la nostra educació o, ai las, per pagar el dentista). Si estalviem una mica de diners evitarem, quan ens toqui fer un esforç econòmic, descobrir que no tenim prou fons. Per tant, haurem d'aprendre a repartir els diners que tenim entre una part, que utilitzem d'immediat, i una part que estalviem. De l'estalvi i dels bancs en parlarem en el proper capítol. Ara ens centrarem en les decisions que prenem quan gastem els nostres diners.

Hi ha moltes maneres de guardar els nostres diners...
Per saber-ne més, vés al capítol següent.



Amb quin criteri escollim allò que comprem?

Sens dubte preferim comprar allò que ens agrada.

I sobre gustos no hi ha gaire res a dir.

Hi ha objectes o activitats que ens agraden i d'altres que ens interessen poc o gens. El seguidor d'un equip de futbol estarà encantat de comprar una samarreta del seu club. Un aficionat a la música s'estimarà més emprar els seus diners per comprar un CD. Un altre buscarà el reproductor de música més modern, mentre que un gourmet preferirà gastar-se els diners en els millors restaurants...



Un altre aspecte que cal tenir en compte és la utilitat d'allò que comprem; a vegades no hi pensem gaire i tanmateix és un factor important que no cal oblidar.

Hi ha unes necessitats que anomenem **primàries** que cal satisfer per viure (menjar, roba, medicaments...) i necessitats que anomenem secundàries, és a dir, que no són indispensables per viure però que ens aporten altres coses, com ara diversió, entreteniment, etc. (jugar, viatjar, fer esports, assistir a espectacles...).

Hem d'aprendre a valorar correctament els béns sobre la base del benefici que aporten i a comparar els preus de les coses. Sovint, però, els productes que satisfan necessitats secundàries tenen preus que no són proporcionals a la seva utilitat o al plaer que donen. Això ens hauria de fer reflexionar.

És evident que en les decisions de compra donem preferència als productes que satisfan necessitats primàries, i només un cop tenim aquestes cobertes valorarem la possibilitat de satisfer les secundàries.

Escriu al costat dels carros següents els productes bàsics (relacionats amb necessitats primàries) i els productes complementaris que consumeixes al llarg d'una setmana, i compara'ls amb els dels teus amics...

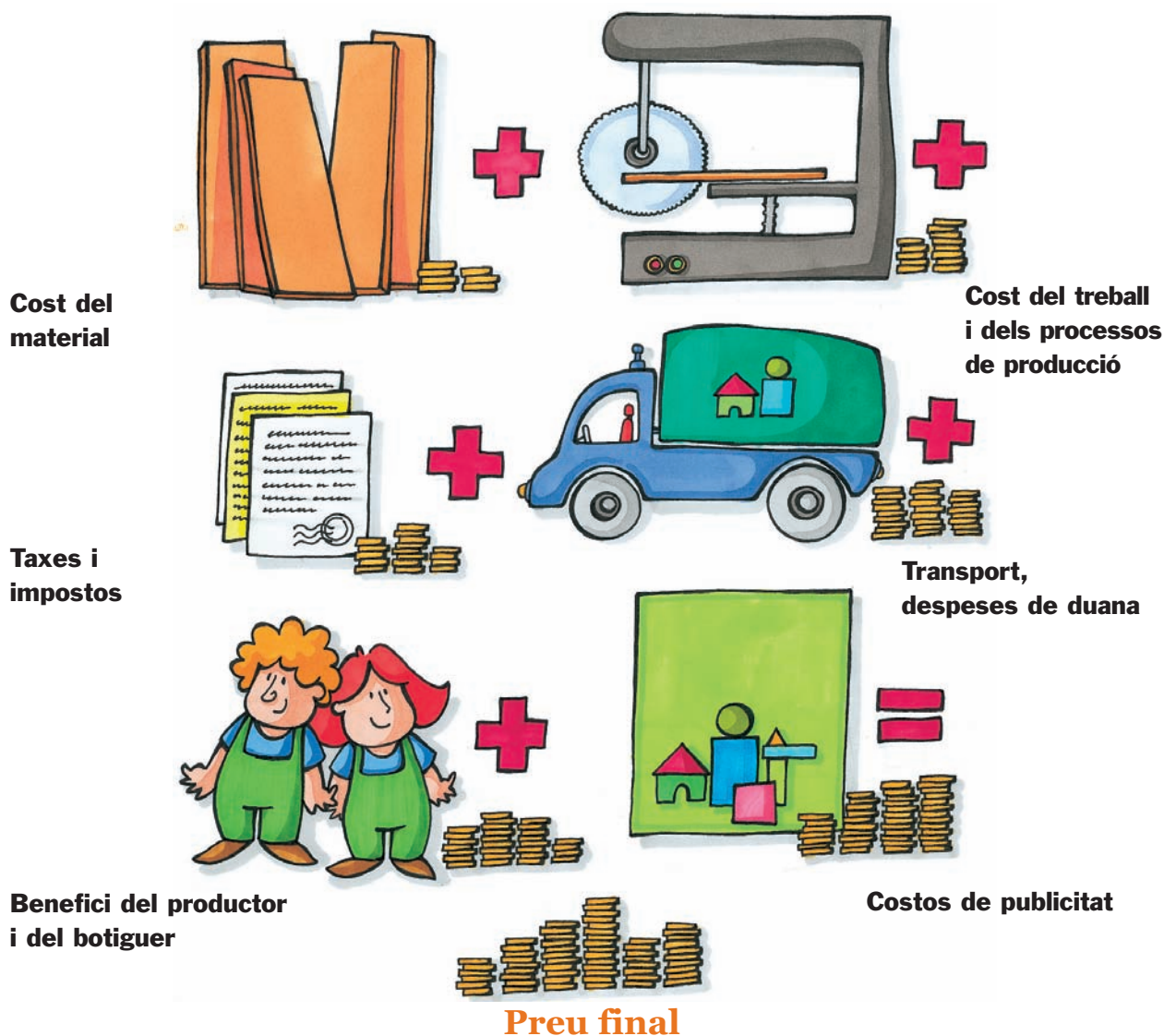


Ara hem de parlar del **preu** dels béns, un punt important i més complex del que sembla. Quan entrem a una botiga és una de les primeres coses que mirem i sovint la nostra decisió de comprar o no es basa en el cost del producte.

Però, ens hem preguntat alguna vegada d'on surt aquell «número»?

És la suma de tots els costos suportats per produir l'objecte en qüestió i transportar-lo fins a la botiga on l'hem vist, incloent-hi els guanys per a qui l'ha produït i per a qui el ven.

Aquests són els principals conceptes que determinen el preu d'un objecte:



Per entendre-ho més bé...



Cost del treball:

La persona que fa una feina rep un pagament (recordes el salari? Les 300 petxines per la feina d'un pagès?). Aquest és el cost que es calcula en el preu d'un producte.

Processos de producció:

La maquinària, les tecnologies, tot allò que serveix per obtenir el producte final (la sabata, la rentadora, etc.).

Taxes i impostos:

Per cada producte venut s'han de pagar impostos: un percentatge que es calcula a partir de molts criteris. Els impostos són diners que l'estat recapta per pagar totes les despeses que s'han de fer en la nostra vida col·lectiva (carreteres, parcs, escoles, hospitals, administracions públiques, etc.).

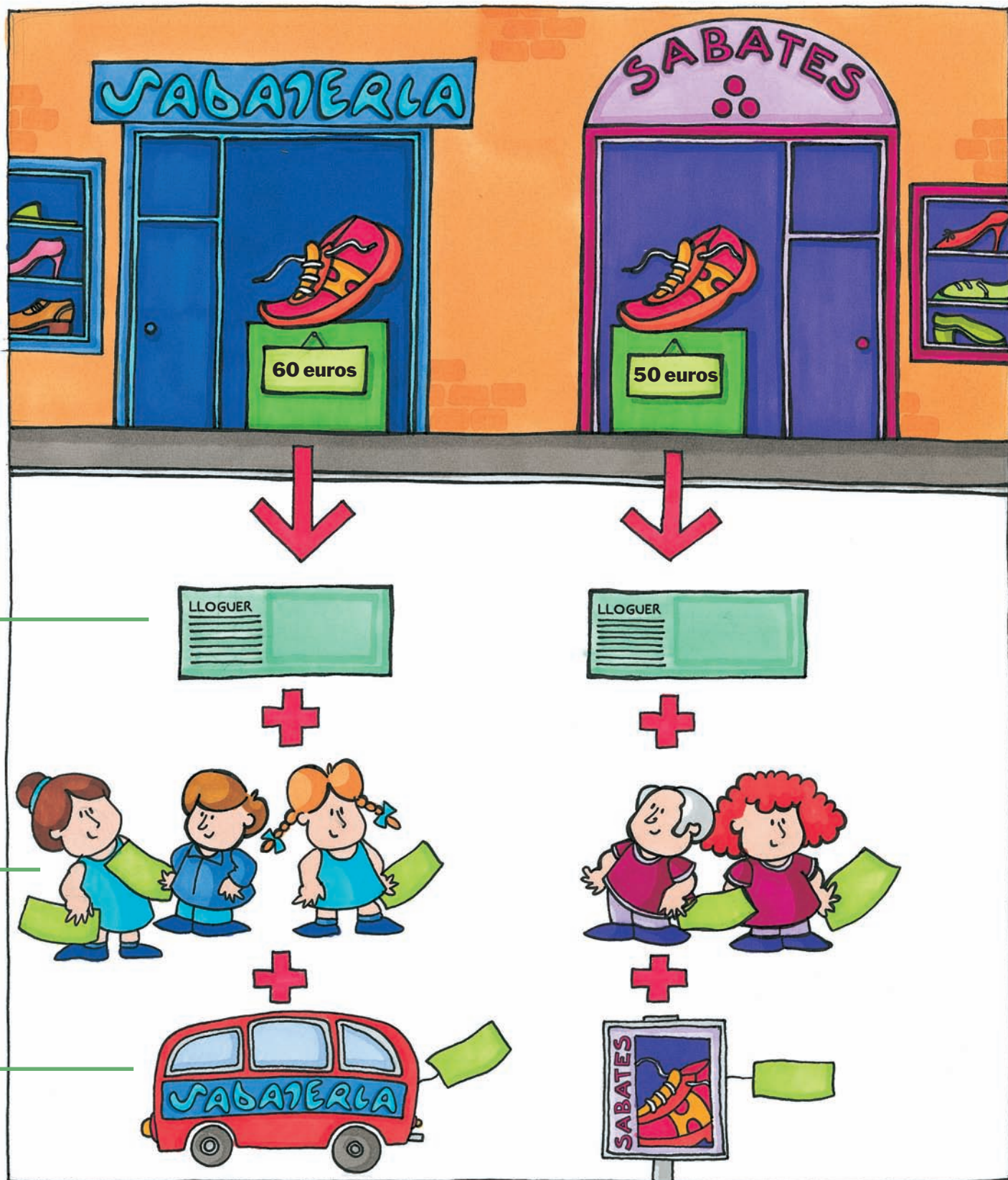
El productor, sobre la base de les despeses que té, ven al mateix preu el seu producte als comerciants. A l'altra pàgina trobaràs els costos que han de suportar aquests últims, que seran diferents en funció dels casos; això fa que els mateixos productes tinguin preus diferents d'una botiga a una altra.

El cost dels objectes exposats a l'aparador és el **resultat final** de la suma de tots aquests factors que constitueixen, justament, el preu del producte.

El lloguer de la botiga és una de les despeses del comerciant: si el local és molt gran i està situat en un barri cèntric de la ciutat, serà més car.

Un altre cost per al comerciant consisteix en els sous dels dependents de la botiga, les persones que ens trobem més sovint quan anem a comprar i que ens ajuden a triar.

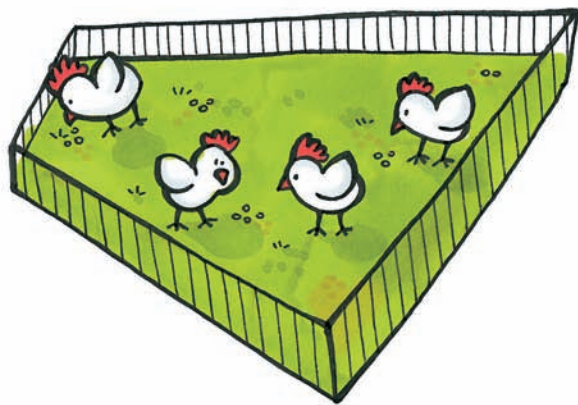
Finalment, per fer-se conèixer, els comerciants gasten diners per adquirir espais publicitaris. Un anunci en un autobús és més car que un petit cartell al carrer.



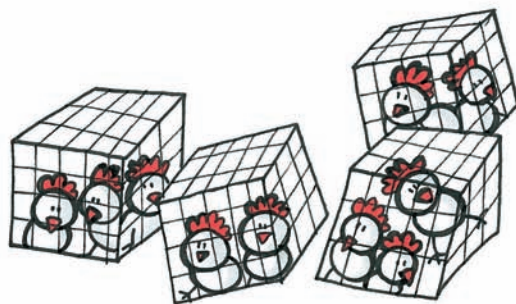
No seria fantàstic que tinguéssim la descripció detallada de tots els factors d'aquesta suma? Sabríem moltes més coses de cada producte i això ens permetria **millorar les nostres decisions**.

Si sabéssim per exemple que els costos dels materials emprats són molt baixos podríem optar per no comprar l'objecte en qüestió ja que sospitaríem que per la seva producció s'han utilitzat materials de mala qualitat! Així mateix, si sabéssim que per la seva producció s'han aplicat procediments que no ens agraden, podríem renunciar a comprar-lo!

En aquest sentit, **la Història d'un POLLASTRE i d'un OU** ens pot ajudar a comprendre-ho! Llegim-la junts.



La família Bigotis viu al camp i cria pollastres. Els pollastres viuen i es passegen lliures per la parcel·la de la família. A més, aquestes aus mengen aliments sans (que són força cars....!) i les seves companyes-gallines ponen els ous quan els sembla.



La família Barbes també cria pollastres. Però aquests pollastres viuen tancats en gàbies, tots amuntegats, i n'hi ha molts més que a casa de la família Bigotis. Dormen poc, mengen molt, no es mouen mai perquè no tenen lloc per fer-ho i tenen una vida curta; per tal que s'engreixin, els afarten de pastilles i de proteïnes.

Les seves companyes-gallines ponen ous sense descans. Penseu que, perquè produeixin cada cop més, els paren la trampa dels «dies simulats» (molt més curts que els dies de debò): a l'indret on estan obligades a viure, els llums s'encenen i després s'apaguen perquè creguin que ja ha passat un dia sencer! Les gallines, ja se sap, no tenen rellotges i no són considerades gaire llestes; però continuen sent animals, i no pas unes màquines...



La família Bigotis viu de la seva granja de pollastres. Les despeses per al galliner són força elevades; de pollastres i gallines (que ponen els ous quan volen i, per tant, no gaires) n'hi ha pocs i viuen més. Per tant, la família Bigotis necessita vendre els ous i els pollastres a un preu força elevat.

La família Barbes també viu de la seva granja de pollastres i gallines. Les seves despeses, però, no són gaire elevades, perquè l'alimentació dels pollastres és d'una qualitat pèssima i els pollastres i les gallines (que no paren de produir ous) són molts i viuen poc. Per això es poden permetre vendre pollastres i ous a un preu més baix.

Si ven 40 pollastres a 10 euros i 400 ous a 50 cèntims, i gasta 100 euros per una bona alimentació, la família Bigotis guanya en una setmana 500 euros.

Si ven 80 pollastres a 5 euros i 600 ous a 25 cèntims, i gasta 50 euros per una mala alimentació i pastilles per engreixar, la família Barbes també guanya 500 euros.

$$40 \text{ pollastres} + 400 \text{ ous} - 100 \text{ euros} = 500 \text{ euros}$$

$$80 \text{ pollastres} + 600 \text{ ous} - 50 \text{ euros} = 500 \text{ euros}$$

Sabent tot això, vosaltres quins pollastres i quins ous compraríeu?

Un altre element que forma part del preu, ja ho hem esmentat, són els **costos laborals** (els pagaments –les petxines– per qui ha fet la feina, ho recordeu?). No sempre es calculen de la mateixa manera, què va! I a vegades són molt baixos. Però... és just que sigui així?

Penseu:

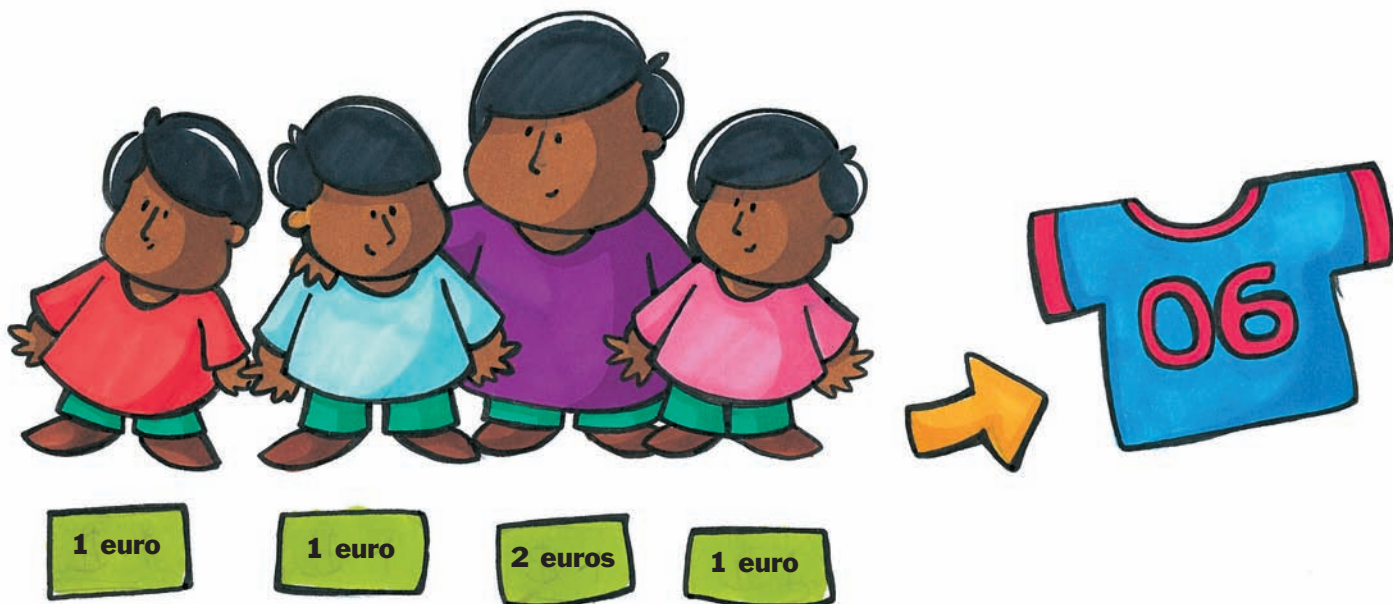
Ens agradaria comprar una samarreta ben maca i dur-la si sabéssim que qui l'ha feta materialment només ha guanyat una mica de xavalla (sobretot tenint en compte a quin preu l'hem comprada)? Tal vegada no... Però us heu preguntat algun cop per què a les botigues trobem cada cop menys coses produïdes a Catalunya i cada cop més productes provinents dels països pobres del sud del món?

Pot ser que sigui perquè allà tenen menjars que aquí no existeixen (plantes que aquí no poden créixer per causa del clima, peixos que no viuen als nostres mars, etc.), però també hi ha coses que fàcilment podríem produir en els nostres països i que tanmateix s'importen des de l'estranger, perquè fer-les allà costa menys.

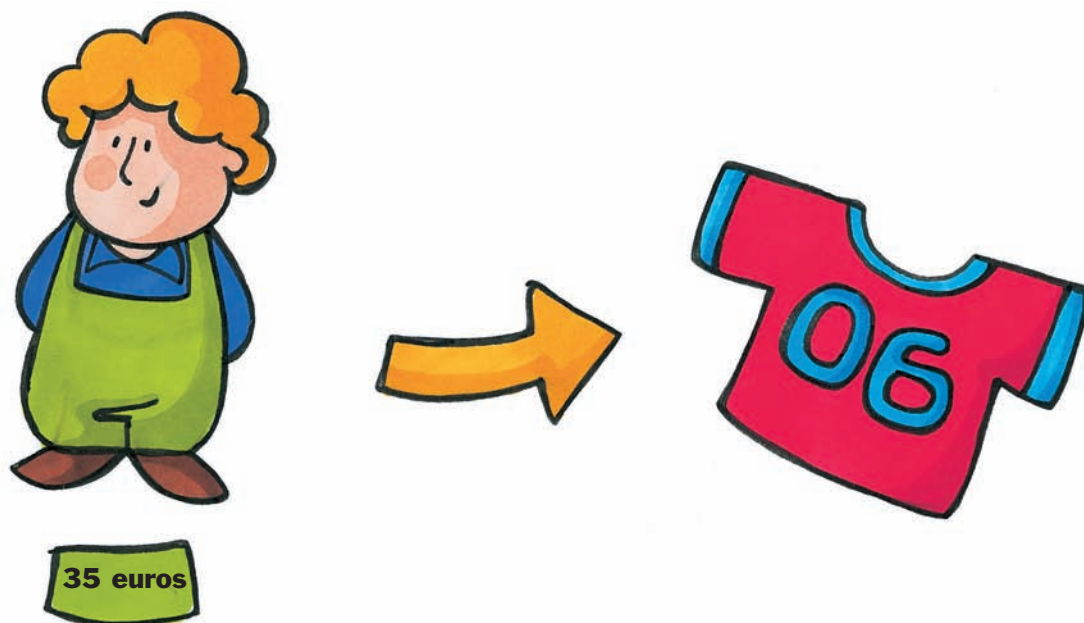
Llavors ens hem de preguntar per què costa menys produir als països del sud.

Hi ha països en els quals la **mà d'obra** costa poc, poquíssim. Hi ha indrets al món on hi ha molt poca feina i qui vol guanyar alguna cosa (per satisfer les **necessitats primàries**, ho recordeu?) es conforma a treballar per un sou molt i molt baix.

Un obrer tèxtil de l'Índia, per exemple, guanya molt menys que un obrer català. Penseu que a vegades l'obrer de l'Índia (i no tan sols de l'Índia) guanya tan poc que es veu obligat a fer treballar també els seus fills perquè puguin sobreviure ell i la seva família.



El senyor Mandi, que treballa a l'Índia per a una empresa catalana, guanya molt poc, tan poc que necessita que els seus fills l'ajudin. Tots plegats guanyen en un dia 5 euros. El cost de la mà d'obra per al productor és molt baix.



El senyor Roig treballa per a la mateixa empresa a Catalunya i guanya 35 euros al dia. Aquest salari li permet viure de manera digna. Per al productor, és clar, en aquest cas el cost de la mà d'obra és molt més elevat...

A vegades passa que malgrat que es pagui molt poc a l'obrer dels països del sud (o que el producte estigui fet amb materials de baixa qualitat), el preu final resulta igualment molt alt. Això es deu en una petita part als costos del transport, però, sobretot, a les fortes inversions de diners en **publicitat**.

La publicitat fa que productes de marques diferents es comercialitzin amb preus molt diferents: un objecte publicitat costarà més (o molt més) que un de no publicitat. Això és perquè els costos de la publicitat són elevadíssims, tot i que, tanmateix, no aporten cap valor afegit (real) al producte.

Penseu:

Si un gelat «surt» en una revista, esdevé més gustós?

No tothom es pot permetre fer anuncis de televisió o amb personatges famosos. Els que poden fer-ho s'hi gasten molt diners i obtenen resultats importants perquè els seus productes són coneguts per grans masses de persones. Però això no significa que siguin millors que els altres, només són més famosos!

Amb publicitat o sense, el producte no deixa de ser el mateix!

Per tant: és millor un producte fabricat amb materials de qualitat i pagat correctament a qui el fa o un producte que tingui molta publicitat?

Ja sé que els que prefereixen els productes ben fets deuen estar pensant: «Molt bé, el raonament quadra. Però hi ha de debò coses fabricades d'aquesta manera? I on puc trobar-les? Em temo molt que a la botiga del costat no en tenen!».

Doncs és possible que la botiga del costat de casa vostra encara no disposi d'aquesta mena de productes, però existeixen, i buscant-ne una mica els podem trobar.

De fet, ja hi ha moltes persones que han optat per un **ús responsable del diner**, dels béns i del seu negoci; més endavant les coneixerem.

Abans, però, parlem dels cèntims que no gastem de seguida, dels diners que estalviem.



3. Els diners que estalviem

Quan parlem de diners estalviats, la primera cosa que ens ve al cap són **els bancs i les caixes d'estalvis**. De fet és a aquestes institucions que la gent confia els diners que pot guardar. Tanmateix, cal saber que no solament els bancs i les caixes d'estalvis recullen els diners dels estalviadors, també ho poden fer les cooperatives. A Catalunya, per exemple, hi ha la Coop57, una cooperativa de serveis financers que destina els recursos propis –procedents de les aportacions d'entitats i persones sòcies– a donar préstecs a projectes d'economia social.



LA BORSA DE VALORS

Aquest terme deriva del nom de la família Van de Bursen, banquers de Bruges (una ciutat de Flandes, Bèlgica), on al segle XV va néixer la Borsa. La Borsa de valors és un mercat en el qual es compren i es venen accions de societats, títols de l'estat i divises estrangeres. A Catalunya, la Borsa és a Barcelona.

Qui compra o ven a la Borsa (a vegades, per indicar aquestes accions s'utilitza l'expressió «jugar» a la Borsa) es pot guiar per criteris molt diversos: es poden comprar accions d'empreses per ajudar-les a desenvolupar-se (empreses que treballen bé, que produeixen coses bones, no contaminen i paguen un salari just als seus treballadors), o es poden comprar accions només esperant que el seu valor augmenti, per vendre-les i guanyar la diferència (podríem fins i tot ignorar a què es dedica la societat de la qual hem comprat accions: tal vegada produeix o ven armes, o té comportaments irresponsables contra el medi ambient... i nosaltres n'hauríem estat copropietaris durant uns quants dies!).

LES ACCIONS

Les accions són documents que certifiquen la propietat d'una part del capital d'una societat. Si una empresa necessita un capital social de 50.000 euros, pot optar per posar a la venda 10.000 accions de 5 euros cadascuna. La persona que posseeix una o diverses accions s'anomena *accionista*.

L'accionista té uns quants drets dins l'empresa: és un soci, participa a les assemblees on es prenen decisions sobre l'activitat de la societat, pot examinar un balanç, participa del repartiment dels guanys que la societat duu a terme cada any, n'és responsable de la gestió econòmica. En una paraula: és, juntament amb altres accionistes, propietari de l'empresa.

En aquesta narració continuarem parlant –per comoditat– només del comportament dels bancs i les caixes d'estalvis; no obstant això, el mateix raonament es pot aplicar a qualsevol entitat que reculli i inverteixi els estalvis de les persones.

L'activitat principal dels bancs consisteix a recollir els diners dels estalviadors i posar-los a disposició de qui els necessiti. Aquesta funció –que no ha variat des del naixement dels bancs fins avui dia– és molt important en un sistema econòmic: de fet, li pot passar a tot-hom, d'haver de gastar més diners dels que té.

Si no existissin els bancs no sabríem a qui demanar diners en préstec i cadascú només podria comptar amb els pocs diners de què disposés en cada moment.

Val a dir que els estalviadors (és a dir, els clients dels bancs) al llarg dels anys han modificat la relació que tenen amb la banca mateixa. Abans, la gent acudia al banc només per depositar-hi les quantitats que excedien les despeses quotidianes (és a dir l'estalvi pròpiament dit, els diners guardats). Avui dia, en canvi, ingressem al banc tots els nostres diners; i això també gràcies a les múltiples eines útils que ens ofereixen per a les despeses.



Ho recordeu?

Caixer automàtic, targeta de crèdit, talonari, transferències.

Bàsicament, hi ha tres raons per les quals dipositem els nostres diners en un banc: **seguretat** (si guardéssim els diners a casa hi podrien entrar els lladres), **comoditat** d'ús dels diners i **rendibilitat** (guany) dels diners dipositats.

La rendibilitat és un concepte nou: de què es tracta exactament?

La rendibilitat neix del mecanisme següent: quan confiem els nostres diners a un banc, aquest ens paga el préstec en diners que li fem reconeixent-nos un guany calculat a partir de l'anomenat **tipus d'interès**.



TIPUS D'INTERÈS

El tipus d'interès és el preu que es paga per utilitzar els diners que no tenim: també el podríem definir com a «preu d'un préstec».

Aquest exemple ens pot ajudar a explicar-ho més bé: suposem que volem anar d'excursió amb uns amics; com que no tenim un minibús, decidim llogar-ne un. La persona que ens lloga el minibús voldrà que li tornem el vehicle

després de l'excursió i que li paguem una quantitat pel lloguer: per tant, pagarem un preu per utilitzar una propietat aliena. Això també s'aplica als diners: si en necessitem i no en tenim, podem demanar-los prestats a un banc, que voldrà que els hi tornem després d'un període de temps pactat. Però no voldrà només els diners que ens ha prestat, sinó que en voldrà també una quantitat x de més, és a dir, els diners corresponents al preu que paguem per utilitzar diners que no són nostres. Aquest preu s'anomena **interès**.

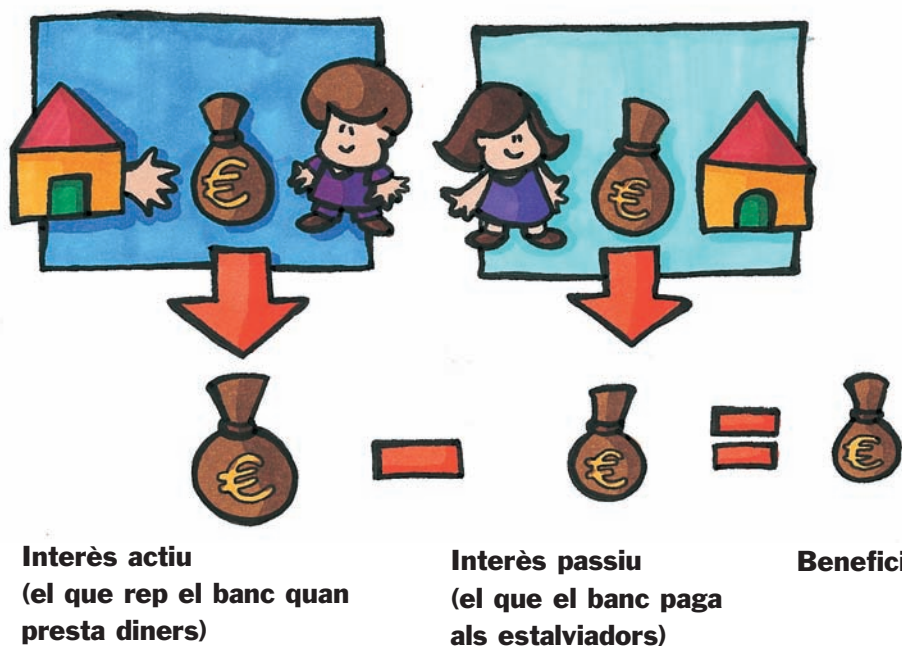
És clar que si som nosaltres els qui prestem els diners (l'estalviador és qui els deixa al banc) qui els utilitzi ens pagarà l'interès a nosaltres.

El preu que pagarem –tant en el cas dels diners com del minibús– dependrà del volum d'allò que demanem prestat (per exemple: per a un minibús de 6 places, ens demanaran 1.000 euros; pel de 12, ens en demanaran 1.500) i de la durada del lloguer.

En el cas dels diners, el preu del préstec és un percentatge de la quantitat rebuda i aquest percentatge es denomina **tipus d'interès**.

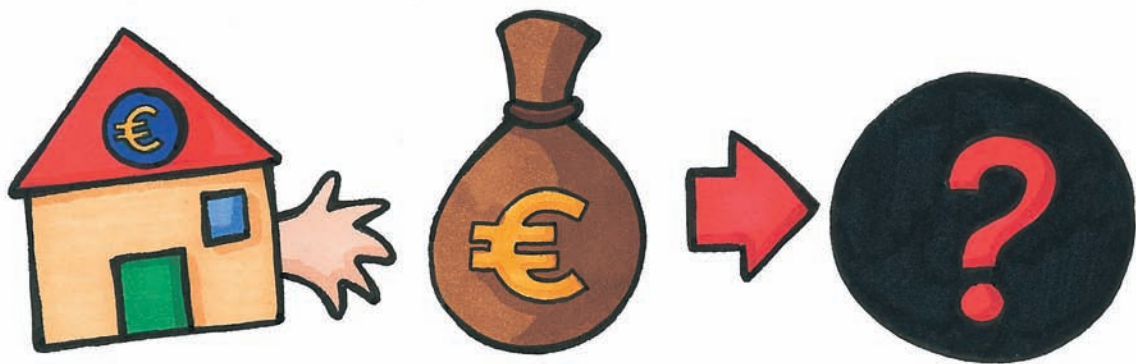
Però, com s'ho fa el banc per pagar-nos els interessos? On troba els diners que ens dóna? Pensem en les funcions que té un banc: ens pot pagar perquè, per la seva banda, també presta el diner que recull! I qui rep els diners del banc li pagarà una quantitat basada en el tipus d'interès.

De la diferència entre el **tipus d'interès actiu** (que és el pagat per qui rep el préstec en diners) i el **tipus d'interès passiu** (pagat als estalviadors) el banc treu els beneficis necessaris per continuar la seva activitat.



**El banc utilitza, doncs, els nostres diners!
Però, com els utilitza? Què en fa? A qui els deixa?**

De la mateixa manera que nosaltres escollim en què emprar els nostres diners, quants estalviar-ne i què comprar, **el banc pren decisions inspirades en els seus propis criteris sobre qui i què finançar amb els diners recollits.**



Què en fa la banca, dels nostres diners?

És un punt important que sovint ni tan sols es té en compte.

Heu de saber que a Catalunya (i al món) hi ha persones que han decidit reflexionar sobre l'ús dels diners, sobre com gestionar-los, invertir-los i gastar-los.

La seva opció ha consistit a comprometre's per un **ús ètic dels diners** –és a dir, un ús que tingui en compte les conseqüències de les accions econòmiques des del punt de vista social, humà, ecològic...– i en la construcció d'unes finances ètiques, és a dir, **una gestió dels diners inspirada per principis ètics**.

A Itàlia, per exemple, va néixer un banc particular, la **Banca Popolare Etica**.



LA BANCA POPOLARE ETICA

La Banca Popolare Etica, que va iniciar la seva activitat el 8 de març de 1999, va ser fundada per 22 associacions del tercer sector, sense ànim de lucre, italianes. L'activitat d'aquest banc ètic consisteix a recollir l'estalvi entre la ciutadania i utilitzar-lo **exclusivament** per finançar projectes d'alta utilitat social, duts a terme per associacions i cooperatives. Tots els projectes finançats per Banca Etica són

públics (se'n troba la descripció a la pàgina web www.bancaetica.com): d'aquesta manera queda garantida **la transparència en la utilització dels diners**. La banca ètica esdevé així el punt de trobada entre els estalviadors que desitgen que els seus diners es destinin a finalitats d'utilitat social i qui tingui un bon projecte, viable i d'interès social i necessiti recursos per a realitzar-lo. Actualment, la Banca Etica italiana compta amb més de 23.000 socis i –això és important– n'afavoreix la participació democràtica, implicant-los i atribuint-los tasques essencials en la seva activitat!

FIARE

A l'Estat espanyol hi ha el Projecte FIARE (www.fiare.org), que va néixer amb l'objectiu de potenciar la creació d'una banca ètica, sorgida del tercer sector i l'economia social seguint el model de la Banca Popolare Etica.

FIARE es va constituir el 2005 com a agent de Banca Popolare Etica. Està organitzat en xarxes territorials a tot l'Estat, entre elles l'Associació Projecte FIARE a Catalunya.





FETS-FINANÇAMENT ÈTIC I SOLIDARI

A Catalunya hi ha l'associació FETS-Finançament Ètic i Solidari, que treballa pel desenvolupament de les finances ètiques a casa nostra.

FETS-Finançament Ètic i Solidari va néixer l'any 1999, i és una associació de segon nivell que agrupa entitats catalanes del tercer sector i l'economia social i solidària que volen promoure el finançament ètic i solidari al nostre

país, així com també els instruments de finançament ètic que hi ha a Catalunya, donant impuls a la consolidació d'una banca ètica pròpia (www.fets.org).

FETS s'encarrega, doncs, de promoure i difondre l'estalvi ètic i solidari; aquest terme indica un ús dels diners que no té com a objectiu el benefici exclusiu de l'estalviador, sinó que la seva finalitat és la realització de projectes d'utilitat compartida, per arribar a una forma de posada en comú dels diversos recursos (no tan sols econòmics) que cadascú de nosaltres posseeix.

L'associació promou les finances ètiques i solidàries com a pràctica de justícia econòmica i social per tal que s'imposi una gestió de l'estalvi que col·loqui la societat, els drets i el medi ambient al centre de l'economia, tot **atribuint als diners un paper d'eina i no de fi**. Concretament es proposa dissenyar i gestionar activitats de suport a la recollida, l'anàlisi i el desenvolupament d'idees i intercanvis entre subjectes que treballen en el camp de l'estalvi solidari i el finançament ètic.

*L'interès més alt
és l'interès comú*



Però tornem als bancs tradicionals.

L'element de la **transparència** –la importància de la qual ja hem vist en parlar de les nostres compres– ha de ser fonamental també pel que fa als nostres estalvis (per aprofundir en aquest punt podeu llegir l'article 4 del Manifest de les finances ètiques, MFE).

Per desgràcia, els bancs no estan encara obligats a dir-nos quines són les seves decisions inversores ni els criteris que les regeixen: actualment, els bancs (els que podem anomenar bancs tradicionals) mai no diuen a qui presten els diners que han recollit.

Es tracta d'una equivocació molt greu, perquè la banca està fent servir uns diners que **no-saltres** li hem prestat; per tant, ens hauria d'informar sobre la seva destinació.

Cada inversió, de fet, té unes implicacions molt importants a nivell social, en la nostra vida i en la nostra comunitat.

Penseu quantes conseqüències negatives podria arribar a tenir un ús equivocat dels diners. Per exemple, si la banca utilitzés tots els nostres diners per fer especulacions financeres a la Borsa, ja no en quedarien per qui volgués comprar-se un habitatge o muntar un negoci. De la mateixa manera, si tots els diners anessin a parar a unes poques grans empreses, ja no n'hi hauria per als préstecs petits.

I d'altra banda: què pensàrieu si el vostre banc utilitzés els vostres estalvis per finançar la producció i el comerç d'armes?

Estaríeu d'acord que els vostres diners fossin emprats amb aquesta finalitat?

Per sort, es pot fer un bon ús dels diners, també per a iniciatives properes i que ens interessin a tots, grans i petits.

I això és exactament el que va passar amb la **Història d'un préstec**: és la meva aventura, la que us havia anunciat al començament del llibre i que ara us explicaré!



En un solar abandonat a la perifèria de la ciutat, hi juga una colla de nens: la Clara i els seus amics.



Per desgràcia, el parc està ple de males herbes i residus. D'un cotxe en surt un senyor que d'amagatotis llença una rentadora que ja no necessita.

Prou! Això és un fàstic. No és just que aquest lloc, tan gran, estigui tan malmès i que els nens no hi puguem jugar. Al carrer hi ha els cotxes i és perillós, al pati de casa fem nosa... Què podem fer?



Per endreçar-ho caldrien molts cèntims i molta feina!

Podríem fer-hi un camp de futbol, seria genial!

I una pista de bàsquet!

O una piscina...



Qui ens hi pot ajudar?



El meu pare treballa en una empresa que fa jardins!

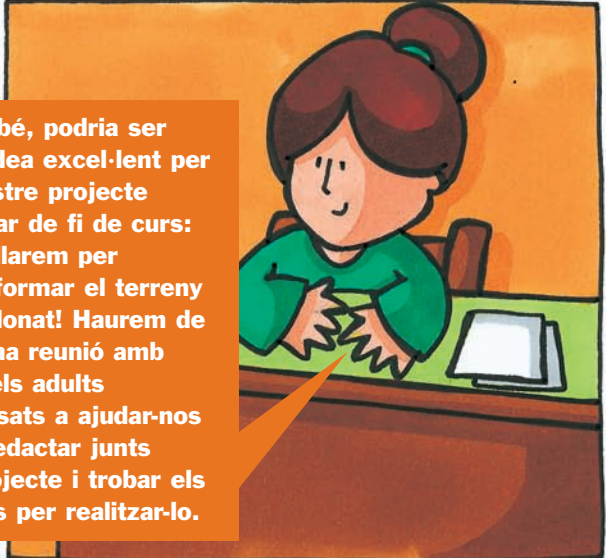
El meu, als vespres, fa d'entrenador de bàsquet.

Parlem-ne amb la mestra, potser ens podrà aconsellar!

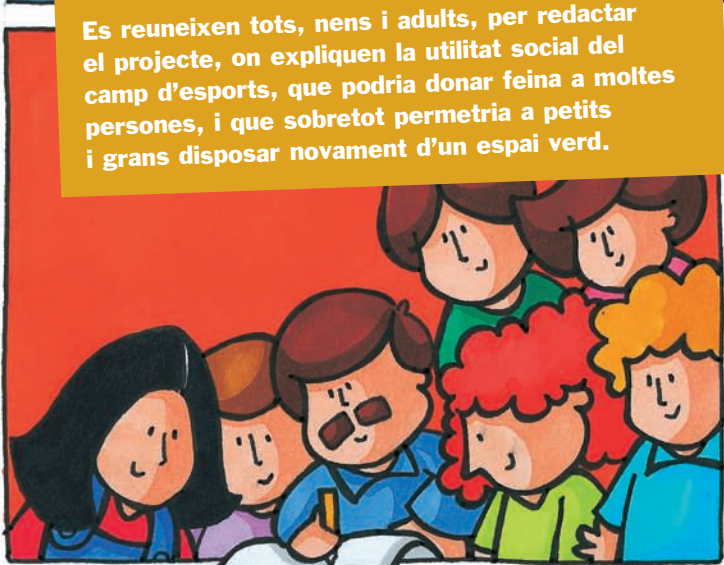




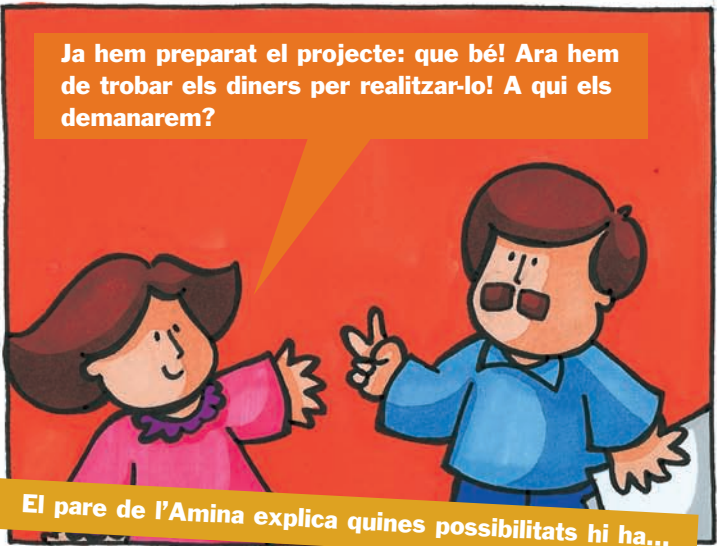
A l'escola, els nens parlen amb la mestra, que els escolta amb atenció.



Molt bé, podria ser una idea excel·lent per al nostre projecte escolar de fi de curs: treballarem per transformar el terreny abandonat! Haurem de fer una reunió amb tots els adults disposats a ajudar-nos per redactar junts el projecte i trobar els diners per realitzar-lo.

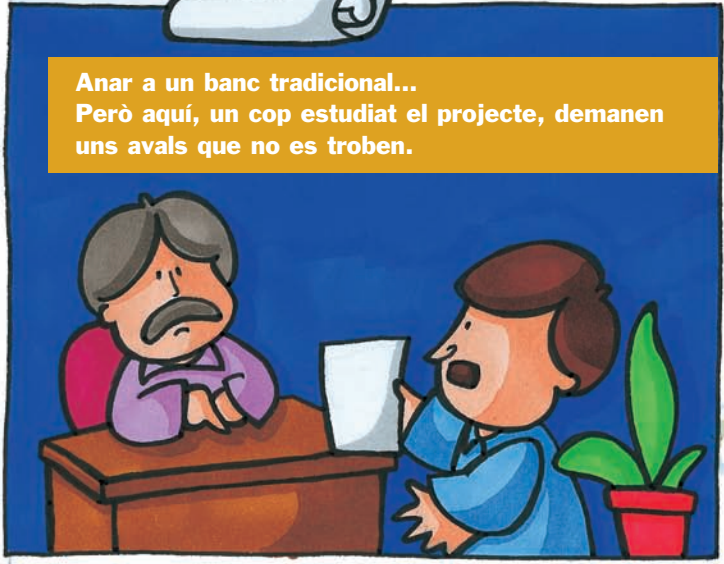


Es reuneixen tots, nens i adults, per redactar el projecte, on expliquen la utilitat social del camp d'esports, que podria donar feina a moltes persones, i que sobretot permetria a petits i grans disposar novament d'un espai verd.



Ja hem preparat el projecte: que bé! Ara hem de trobar els diners per realitzar-lo! A qui els demanarem?

El pare de l'Amina explica quines possibilitats hi ha...



Anar a un banc tradicional... Però aquí, un cop estudiat el projecte, demanen uns avals que no es troben.



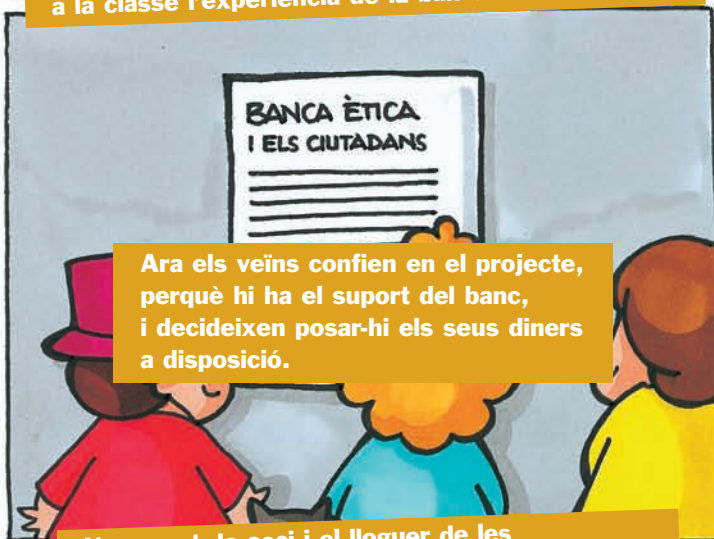
Recollir diners entre els veïns del barri... Però aquests no se'n refien i no volen deixar els seus diners.



Lavors els nens recorden que temps enrere la mestra havia convidat una persona perquè expliqués a la classe l'experiència de la banca ètica.



La banca ètica sí que donarà suport al projecte, ja que en valora els continguts també des d'una òptica social.



Ara els veïns confien en el projecte, perquè hi ha el suport del banc, i decideixen posar-hi els seus diners a disposició.



És cert que l'interès que el banc els podrà donar no és gaire alt, però també serà baix el del préstec.



Un carnet de soci i el lloguer de les instal·lacions esportives permeten guanyar els diners necessaris per cuidar el camp i fer-lo créixer!



Amb aquests diners també es podran pagar les persones encarregades del manteniment del centre esportiu i tornar el crèdit al banc.

Una història molt bonica, oi?

És engrescador veure com uns desitjos importants i compartits poden produir aquests resultats! Però aquesta història també ens ajuda a explicar millor alguns principis importants en què es basen les **finances ètiques**.

A més de la transparència en les decisions inversores, també és molt important el fet de prestar diners només per a la realització de projectes socialment útils (**l'article 6 de l'MFE** en parla profusament).

Per exemple, la banca ètica duu a terme, per a cada projecte que sol·licita un finançament, una avaluació doble:

- 1.** La primera se centra en l'**aspecte econòmic** (per exemple, en la meua història: l'associació que gestiona el centre esportiu tindrà la capacitat de tornar els diners? El projecte que han presentat garanteix la devolució dels diners que sol·liciten?)
- 2.** L'altra, en canvi, es refereix a l'**aspecte social** del projecte: és útil per a les persones que viuen en aquell barri? Respecta el medi ambient? Millora la qualitat de vida dels veïns?

El banc ètic només concedeix el préstec si totes dues avaluacions donen un resultat positiu. Això significa que només es financen activitats que no tenen com a objectiu l'enriquiment econòmic d'una persona, sinó més aviat el desenvolupament de millors condicions de vida per a tothom.

Un altre element important és que:

- 3.** La nostra associació va rebre el finançament sense haver de posar a disposició del banc cap bé en garantia (bona part de **l'article 1 de l'MFE** està dedicat a aquest aspecte). Qui s'inspira en els principis de les finances ètiques presta els diners sense fer distincions sobre la base del sexe, l'ètnia o la religió. Ni tampoc entre rics i pobres. L'element fonamental és el projecte que es vol dur a terme.

Pareu atenció, perquè és molt important: si per demanar un préstec he de tenir unes propietats (una casa, un terreny, un bon cotxe) significa que només pot anar al banc a sol·licitar un finançament la gent rica. Us sembla just? La banca ètica creu que no ho és i, per tant, fa tots els possibles per finançar els projectes interessants, també quan els presenten persones amb pocs recursos.

Aquests principis són importants en qualsevol situació econòmica, però a les zones pobres del món arriben a ser vitals!

Un exemple?

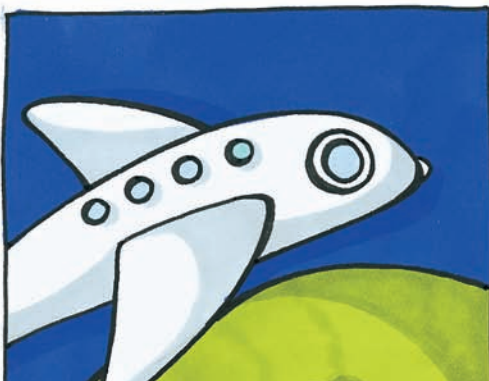
Anem a veure com ha actuat la banca ètica als països del sud del món!



L'Ignacio descobreix que les persones que emigren no són en absolut gandules ni mandroses; ben al contrari, tenen moltes idees que els podrien permetre de muntar petits negocis. I per què no ho fan? Com sempre, per la manca de diners. Són gent pobra, no tenen gairebé res. Les seves idees són petites i senzilles, però per fer coses petites també calen diners.

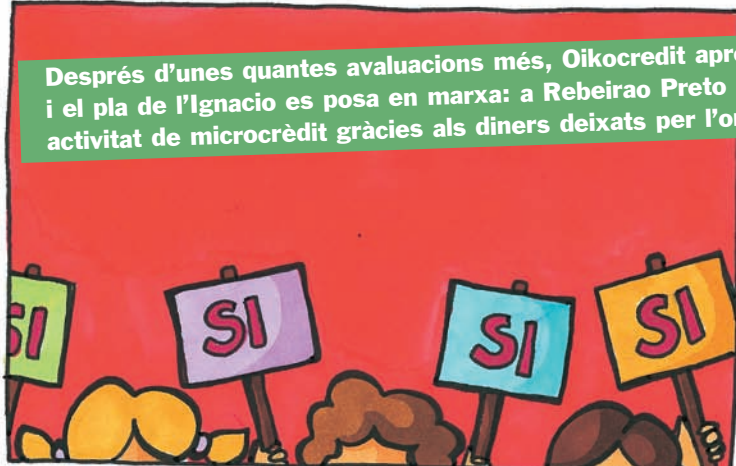


L'autèntic obstacle són els bancs, que presten diners només a qui els pot garantir amb propietats. Però aquestes persones gairebé no tenen res; necessitarien petites quantitats de diners, però no poden ni garantir aquestes petites quantitats.



L'Ignacio, que havia sentit a parlar de finances ètiques i del microcrèdit, en el transcurs d'un viatge a Europa coneix unes persones que treballen en una entitat (Oikocredit) que col·labora amb microcrèdits als països del sud del món. Comencen a parlar i a intercanviar informacions; al final de la trobada l'Ignacio planteja la possibilitat de fer un projecte de microcrèdit a la seva ciutat.

Després d'unes quantes avaluacions més, Oikocredit aprova el projecte i el pla de l'Ignacio es posa en marxa: a Rebeirao Preto comença una activitat de microcrèdit gràcies als diners deixats per l'organització.



L'alcalde explica el seu projecte als veïns de la ciutat: per obtenir un crèdit cal presentar un bon projecte, econòmicament i socialment interessant (article 6 de l'MFE, criteris per l'elecció dels finançaments). El problema de la garantia es resol gràcies a la solidaritat i l'amistat entre les persones que sol·liciten els finançaments: es formen grups de cinc i si un d'ells no paga el deute, els altres quatre es comprometen a fer-ho en lloc seu (article 1 de l'MFE de garanties personals i comunitàries).



Gràcies a la iniciativa d'en Martínez s'engeguen aquests negocis:



El Paco instal·la un petit forn on fa el pa per vendre al mercat.



En Luis obre un petit taller de mecànica on arregla cotxes i ciclomotors.



La Pamela munta una petita bugaderia.



La feina que ara tenen els permet viure dignament, no emigrar a una altra ciutat i tornar el préstec, amb interessos i tot (article 3 de l'MFE del tipus d'interès). Perquè el propòsit del batlle Ignacio no era regalar diners, fer beneficència; ben al contrari, amb el microcrèdit en Martínez duu a terme una operació de finances ètiques, un negoci econòmicament viable (article 2 de l'MFE, abandonó del concepte de beneficència). Gràcies als diners que els ciutadans tornen (augmentats pels interessos), l'Ignacio pot restituir el crèdit a Oikocredit i també obtenir més diners per seguir donant préstecs als seus ciutadans.

El microcrèdit funciona!
Oi que és fantàstic? Els diners que dipositem a Europa poden servir per realitzar aquests projectes tan interessants!

L'aventura d'en Martínez ens ha dut al Brasil, però –com dèiem fa una estona– **també entre nosaltres hi ha persones que han pres decisions...** peculiars! Decisions que s'ajusten a una forma «ètica» d'utilitzar els diners i, més en general, de produir i distribuir béns.

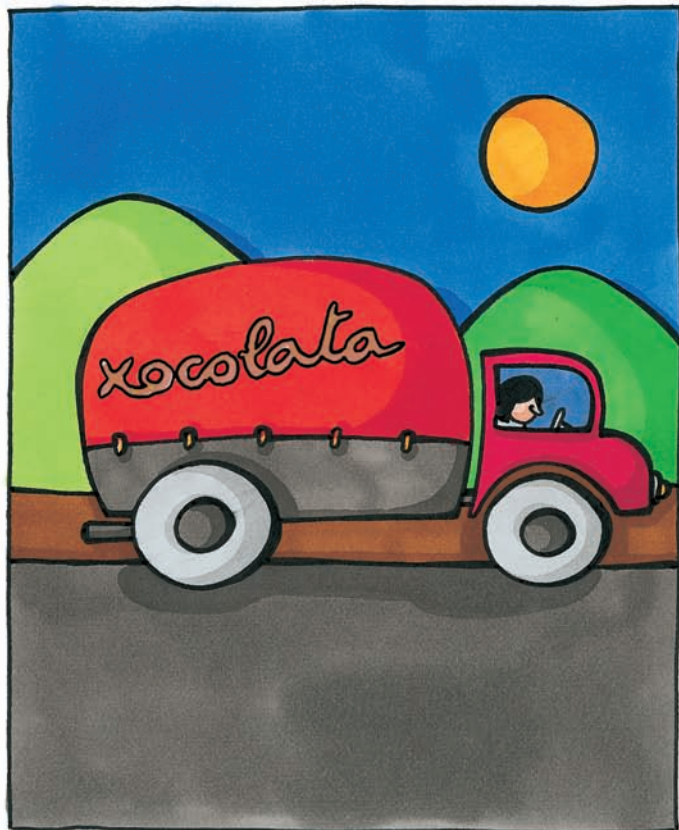
Anem a conèixer-les.

4. Opcions per un ús responsable dels diners

Comerç just i solidari

A gairebé totes les ciutats i pobles del nostre país ja hi podem trobar unes botigues diferents, les botigues del comerç just i solidari. S'hi venen molts productes d'alimentació i artesanía provinents dels països del sud del món. Entrar en aquests comerços és com viatjar entre sabors, olors i objectes nous i peculiars: però això no és l'aspecte més important. El comerç just i solidari té com a fita millorar les condicions de vida dels productors dels països del sud i introduir criteris de justícia a la importació de mercaderies. En aquests comerços només hi trobarem productes fets i comercialitzats aplicant unes regles molt importants, recollides en els 10 principis del comerç just elaborats per l'organització mundial del comerç just (WFTO), que es resumeixen a continuació:

- 1.** Els treballadors dels països del sud del món estan organitzats en cooperatives o associacions democràtiques; no hi ha, per tant, un amo o qualsevol altra forma d'explotació, ni treball infantil.
- 2.** No hi ha intermediaris: les centrals europees d'importació del comerç just compren directament als productors.
- 3.** El preu que es paga no és un preu imposat, sinó pactat entre productors i importadors. És força superior al del comerç tradicional i permet als treballadors dels països del sud del món i a les seves famílies viure una vida digna.
- 4.** Els productes han de ser elaborats garantint el respecte al medi ambient i als treballadors, i afavorint els cultius biològics (en parlarem tot seguit).
- 5.** Els productors reben els diners en dues parts: la primera meitat en el moment de la comanda i l'altra a l'entrega dels productes. Aquesta forma de finançament previ els permet comptar amb els mitjans suficients per començar la producció sense haver de contreure deutes ni pagar interessos elevats.
- 6.** En aquestes botigues solidàries hi sol haver, al costat de cada producte, una fitxa informativa que ens diu on ha estat fet, qui l'ha fet, amb quins materials, etc. Aquestes fitxes també ens diuen quina és la composició del preu de l'objecte en qüestió **(te'n recordes?)**: per cada euro que gastem sabem quin percentatge anirà a parar als productors, quant costa el transport, quines són les despeses per impostos i duana, quant hi guanya l'importador, quin percentatge va a la botiga, etc.



Agricultura biològica

En la *Història d'un pollastre i d'un ou* hem vist que, actualment, hi ha maneres molt diverses de criar els animals i de cultivar la terra. Per desgràcia, la gran majoria de pagesos utilitzen productes químics a la seva feina: els afegeixen a la terra per adobar-la (fer-la més productiva) i aconseguir productes més grans i estèticament més bonics; també els agreuen als pinsos dels animals per tal que creixin més de pressa.

Tanmateix, aquest ús intensiu de la terra i dels animals té conseqüències perilloses: els productes químics poden ser nocius per a les persones i, molt sovint, els trobem en el nostre menjar. Penseu, per exemple, en les pomes que mengem: encara que siguin ben grosses i boniques sovint tenen molt poc gust. Pel que fa als animals ja hem vist quina vida més horrible tenen a vegades. I, en aquest cas, els perills lligats a l'ús de pinsos d'origen químic són molt elevats quan ens en mengem la carn (us sona el problema de les vaques boges?).

Sortosament encara hi ha pagesos i agricultors que treballen respectant les persones i la natura. No utilitzen productes químics, no demanen a la terra més del que pugui donar i d'aquesta manera produeixen aliments saludables.

Encara que les pomes siguin petites i lletjotes tindran un gust molt més agradable i tindrem la seguretat d'estar menjant un aliment natural.



REGLAMENT CEE D'AGRICULTURA BIOLÒGICA

Existeix un reglament de la Unió Europea (CEE 2092/1991) que té en compte tant el fet «que els consumidors demanen cada cop més productes alimentaris obtinguts amb mètodes biològics», com que «aquest mètode de producció pot desenvolupar una funció important per la defensa del medi ambient i la conservació de l'espai rural». El reglament estableix unes regles importants per protegir tant els productors com els consumidors de productes biològics, en particular per mitjà de controls, l'obligació d'etiquetatges clars i explícits sobre el lloc d'origen i les modalitats de producció. Torna la importància del concepte de **transparència**: també quan vaig al mercat he de saber com s'han produït les coses que compro.



Cap llum artificial!



Cap substància tòxica!



Cap proteïna per inflar!



Adob
natural

Empreses correctes

Al nostre país són les empreses les que produeixen una part rellevant del treball. N'hi ha moltes i de diverses classes. És important saber que hi ha empreses que en el seu dia a dia es regeixen per principis importants, tot preocupant-se de respectar algunes regles. Garanteixen un **contracte laboral just** als seus assalariats, pagant de manera adequada la feina que fan; paguen els impostos; procuren que les seves activitats no afectin negativament l'entorn natural, utilitzant formes d'energia alternatives, no contaminant i reciclant els residus que produeixen.

Mantenen **relacions de negoci amb altres empreses que s'inspiren en els mateixos principis**, tant amb les proveïdores de materials com amb les que distribueixen i comercialitzen els seus productes.

També hi ha empreses que donen **feina a persones discapacitades** o que ofereixen serveis per a aquestes. Són les **cooperatives d'iniciativa social**: empreses que treballen en el camp de l'agricultura, de la indústria, del comerç i dels serveis i ofereixen a persones amb risc d'exclusió la possibilitat de trobar una feina (i recuperar la dignitat). Aquestes empreses produeixen nombrosos béns i serveis dels quals tothom es pot beneficiar.



COOPERATIVES D'INICIATIVA SOCIAL

Les cooperatives d'iniciativa social són les que no tenen ànim de lucre i que, independentment del tipus que siguin, tenen com a objecte social o bé la prestació de serveis assistencials, mitjançant activitats sanitàries, culturals, educatives o de caràcter social, o bé el desenvolupament de qualsevol activitat econòmica que tingui com

a finalitat la integració laboral i social de persones que pateixin qualsevol tipus d'exclusió.

Una cooperativa d'iniciativa social és, doncs, una empresa que, contràriament de les lucratives, organitza els seus propis recursos per satisfer una necessitat col·lectiva –per exemple, la prevenció de la marginació, l'ajut a les persones discapacitades, l'atenció infantil i l'assistència a les persones grans, etc.– i alhora aconsegueix crear llocs de treball per als seus propis socis, mitjançant la gestió de serveis sociosanitaris o la integració laboral de persones amb risc d'exclusió.



Entitats sense ànim de lucre o del tercer sector

Les **empreses sense ànim de lucre** són les que no distribueixen els beneficis entre els seus socis, sinó que els reinverteixen en la millora de la societat.

Totes les empreses solen, a final d'any, comptabilitzar les entrades i les despeses. Entre les entrades, les més grans seran les derivades del negoci principal (venda dels productes, si són empreses que en produeixen; lloguer d'eines o terrenys en el cas d'un poliesportiu; venda de serveis i prestacions laborals per part d'un col·lectiu de traductors o d'advocats, etc.). Entre les despeses hem de comptabilitzar tots els costos (costos laborals, lloguer de locals, electricitat, cost de les instal·lacions per treballar, etc.). Si les entrades superen les sortides, l'empresa tindrà uns beneficis que normalment es repartiran entre els socis.

Les empreses sense ànim de lucre actuen d'una altra manera: utilitzen els beneficis per millorar la seva activitat. Es caracteritzen **pel fet que l'obtenció de beneficis no és l'objectiu principal de l'empresa.**

A Catalunya (segons l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social) hi ha al voltant de 7.500 entitats sense ànim de lucre, que donen feina a més de 100.000 persones i compten amb la col·laboració de més de 245.000 voluntaris.

Balanç social

Des de fa uns quants anys, certes empreses, juntament amb el **balanç econòmic**, publiquen també un **balanç social**. S'hi descriuen les conseqüències de la seva actuació en el medi ambient i en les condicions de vida de les persones. D'aquesta manera, l'empresa es reconeix responsable directament o indirecta de tot allò que hagi provocat. És obvi que les millors empreses són les que amb les seves actuacions provoquen efectes beneficiosos per a les persones i el medi ambient.

Conclusions

Ara fem un cop d'ull al nostre voltant i pensem en la nostra vida de cada dia: estem exposats a un bombardeig incessant d'anuncis publicitaris! Són les empreses les que fan aquests anuncis per animar-nos a comprar els seus productes, o bé els bancs i les caixes els que ens demanen que els lliurem els nostres diners. Ens diuen que els seus productes són els més bonics, els més bons; que els diners que hi dipositem estaran segurs i seran més rendibles; que un personatge estimat i famós està encantat amb els seus serveis.

Per què ho fan? Per què gasten tants diners per dir-nos aquestes coses?

Ho fan perquè per a les empreses és molt important que nosaltres comprem els seus productes, així com és importantíssim per als bancs que els donem els nostres diners.

Us adoneu de quin poder més gran tenim a les mans?

Les decisions que prenem quan gastem els nostres diners o els confiem a algú són importantíssimes!

Podem comprar un producte dient d'aquesta manera a l'empresa que el fabrica que estem contents del que fa i de com ho fa. O al contrari, ens podem negar a comprar-lo, i empènyer així el productor a modificar el seu capteniment.

Podem ser consumidors passius, prenent les nostres decisions de compra sense pensar-hi o esdevenir uns **consum-actors**, és a dir, persones que interpreten els seus papers i que, amb les seves compres, «aproven» les empreses que actuen correctament i estimulen les altres a millorar les seves actuacions. Persones que volen saber com s'ha fet una cosa, qui l'ha feta i on. Què fa el banc amb els diners que se li confien. Persones que volen escollir de manera conscient i que per això exigeixen **transparència** en els productes i en l'estalvi.

Creiem que en les nostres decisions no ens hem de tenir en compte només a nosaltres mateixos i la nostra comoditat. De les nostres decisions conscients, orientades èticament (que no sempre són les més simples) també altres persones en podrien treure profit.

No estem parlant de caritat, sinó de justícia. No es tracta de privar-se de coses per regalar-les a uns altres, sinó més aviat de reflexionar sobre les conseqüències de gestos quotidians, com ara comprar un producte o ingressar els diners en un banc. Els diners, com qualsevol altra cosa, no són bons o dolents en si mateixos. Tot depèn de l'ús que en fem, i tenen un potencial enorme.

Amb un martell podem construir una taula o fer mal a algú. Passa el mateix amb els diners. En comprar productes bons, no tan sols per a nosaltres, sinó també per a qui els ha produït, i en ingressar els nostres diners en bancs ètics, contribuïm que el món que ens envolta sigui, des d'un punt de vista econòmic, una mica més just.



Qui compra vota

**Voteu cada vegada que feu una compra,
cada vegada que premeu el comandament a distància,
cada vegada que aneu al banc,
són vots que doneu al sistema.
(Alex Zanotelli, missioner)**

Documents utiles

Manifest de les finances ètiques

LES FINANCES ORIENTADES DE MANERA ÈTICA:

1. Considera que el crèdit, en totes les seves formes, és un dret humà

No discrimina entre els destinataris dels préstecs segons el sexe, l'ètnia o la religió, ni tampoc segons el patrimoni, i té cura, així, dels drets de les persones més desfavorides. D'aquesta manera, finança activitats per promoure activitats humanes, socials i ambientals, i avalua els projectes amb el doble criteri de la viabilitat econòmica i la pertinença social. Les garanties de crèdit són una altra manera amb la qual els socis assumeixen la responsabilitat dels projectes financers. Les finances ètiques avaluen, a banda de les garanties de tipus patrimonial, altres formes de garanties personals, de categoria o de comunitat, que permeten l'accés al crèdit també als segments més desfavorits de la població

Aquest primer article del Manifest de les finances ètiques posa l'èmfasi sobre els DESTINATARIS del finançament: ja hem vist com són d'importants els criteris que segueixen els bancs i les caixes d'estalvi quan decideixen a qui deixen els nostres diners! Una banca que ha de seguir els principis de les finances ètiques –diu el manifest– ha de prestar els diners SENSE FER DIFERÈNCIES DE CAP TIPUS, PERQUÈ OBTENIR UN CRÈDIT ÉS UN DRET.

El més important és el projecte per al qual es demana el crèdit. Tot i que s'explicarà millor en els articles següents, ja en el primer article s'evidencien dos punts fonamentals del criteri d'avaluació: el projecte haurà de ser viable, de fet, en dos aspectes, el social i l'econòmic. La VIABILITAT SOCIAL significa que el projecte ha de suposar una millora de la qualitat de vida al lloc on es desenvoluparà, i que al mateix temps es protegirà el medi ambient. La VIABILITAT ECONÒMICA significa que el projecte ha de ser viable econòmicament, és a dir, que una vegada que l'activitat s'ha dut a terme, ha de ser capaç de continuar sense la necessitat d'ajudes posteriors i ha de permetre a qui ha demanat el crèdit poder-lo tornar.

L'aspecte econòmic és important, sobretot si tenim en compte que els bancs i les caixes d'estalvis gestionen diners que NO són seus, sinó dels estalviadors, que tard o d'hora els voldran de nou. El problema rau en el fet que pot resultar difícil avaluar, un cop el projecte està fet, si serà o no viable econòmicament. Per protegir-se d'aquest risc, els bancs i les caixes demanen GARANTIES a qui els demana un crèdit, d'aquesta manera si el projecte no anés bé ells tindrien la certesa que recuperaran igualment els diners prestats. Tanmateix, en els darrers anys, els bancs i les caixes només han concedit préstecs a qui pot avalar-los amb propietats (una casa, un terreny agrícola, un cotxe car...), que passarien a pertànyer als bancs i les caixes en el cas que el préstec no es pogués retornar. El problema és que plantejant les coses d'aquesta manera els bancs i les caixes han acabat per prestar diners només a qui ja té béns, però no tothom en té, i aquests seran els que no podran demanar crèdits.

Les finances ètiques, tanmateix, afavoreixen que per concedir un crèdit no es facin distincions en funció de la situació econòmica de qui el demana. Ho hem vist ja, us en recordeu? EL PROBLEMA DE LES GARANTIES SEMPRE HI ÉS, PERÒ ES RESOL D'UNA ALTRA MANERA. S'avalua primer el projecte i després els dos punts que hem indicat abans i, en el cas que la valoració sigui positiva, es requereixen GARANTIES MENYS EXIGENTS;

de fet, es requereixen GARANTIES DE TIPUS PERSONAL, o la restitució del préstec GRÀCIES AL MATEIX RÈDIT, SENSE NECESSITAT D'HIPOTECAR ELS BÉNS. Hi ha moltes persones que poden fer front a la devolució d'un crèdit amb el seu salari, però que no tenen res per poder hipotecar. LES GARANTIES PERSONALS TAMBÉ PODEN PROCEDIR DE PERSONES DIFERENTS A LES QUE DEMANEN EL FINANÇAMENT.

Un exemple? Alguns nois i noies poden voler obrir una botiga de comerç just. En aquest cas, la resta de botigues de comerç just de la ciutat poden posar la garantia per ells, dient al banc o caixa que en el cas que els nois i les noies no puguin retornar els diners, ho faran elles. No us sembla que aquesta és una bonica manera d'ajudar i de compartir el risc? Això permet a tothom que vulgui dur a terme un projecte interessant de tenir un finançament d'una banca que segueix els principis de les finances ètiques.

2. Considera l'eficiència un component de la responsabilitat ètica

No és una forma de beneficència: és una activitat viable econòmicament que mira de ser útil socialment. L'assumpció de responsabilitat, ja sigui en posar els estalvis a disposició de qui els necessiti, ja sigui en fer-ne un ús perquè produeixin valor, és la base d'un procediment de col·laboració entre les parts amb la mateixa dignitat.

Les finances ètiques, com ja hem vist, no regalen els diners, i no són una forma de beneficència. Són una ACTIVITAT ECONÒMICA VIABLE I EFICIENT, FETA GRÀCIES AL SUPORT DE TRES SUBJECTES: els que posen a disposició els estalvis propis, perquè amb això es duen a terme projectes útils socialment; ciutadans particulars, cooperatives, associacions i altres entitats que necessiten finançament per dur a terme les seves activitats; i un banc, o un altre intermediari, que posi en relació els primers dos subjectes, fent de punt de trobada entre ells. LA UNIÓ QUE ES CREA ENTRE AQUESTS TRES FACTORS –QUE EN LES FINANCES ÈTIQUES OPEREN ENTRE ELLS «AMB LA MATEIXA DIGNITAT»– PRODUÏX RESULTATS «ÚTILS SOCIALMENT»: l'objectiu és treballar junts, sense considerar que un sigui més important que la resta i, sobretot, sense que ningú busqui enriquir-se a costa dels altres. D'acord amb els criteris de les finances ètiques, una activitat econòmica només podrà tirar endavant si tots els participants en treuen benefici. D'aquesta manera es crea un esperit de col·laboració recíproca entre estalviadors, finançats i intermediaris.

3. No considera legítim l'enriquiment basat únicament en la possessió i l'intercanvi de diners

Les taxes d'interès, en aquest context, són una mesura d'eficiència en l'ús de l'estalvi, una mesura del compromís per tenir cura dels recursos aportats pels inversors i fer-los fructificar en projectes viables. En conseqüència, les taxes d'interès, el rendiment dels diners, ha de ser diferent de zero, però s'ha de mantenir el més baix possible, sobre la base de consideracions econòmiques, però també socials i ètiques.

LA COL·LABORACIÓ RECÍPROCA DE QUÈ PARLÀVEM ABANS S'HA DE TRADUIR, TAMBÉ, EN UNES TAXES D'INTERÈS BAIXES. Recordeu què són les taxes d'interès? Són, bàsicament, el preu del diner.

Els bancs viuen gràcies a la diferència que hi ha entre els interessos que paguen als seus estalviadors (més baixos) i els que perceben dels qui els han demanat un crèdit (més alts). EN UN ESPERIT DE COOPERACIÓ, ELS ESTALVIADORS ACCEPTEN GUANYAR POC DIPOSITANT ELS ESTALVIS EN LA BANCA ÈTICA, I LA MATEIXA BANCA S'ESFORÇA A MILLORAR AL MÀXIM LA SEVA EFICIÈNCIA: aquestes dues coses per-

meten poder prestar diners demanant les taxes més baixes possibles, i d'això se'n beneficien els que demanen finançament per fer projectes útils socialment.

LES FINANCES ÈTIQUES CONSIDEREN INJUST ENRIQUIR-SE AMB L'INTERCANVI DELS DINERS I IMMORAL BUSCAR D'OBTENIR EL MÀXIM PROFIT (RENDIMENT) POSSIBLE PRESTANT ELS MATEIXOS ESTALVIS: els estalviadors ètics prefereixen guanyar una mica menys de diners sobre els seus dipòsits, conscients del fet que els seus estalvis s'estan utilitzant per fer coses útils.

4. És transparent

L'intermediari financer té el dret de tractar amb confidencialitat les informacions sobre els seus estalviadors, de les quals té coneixement durant el curs de la seva activitat. Tanmateix, la relació transparent amb el client requereix el nom dels estalvis. Els dipositaris tenen el dret de conèixer els processos de funcionament de la institució financera i de les seves decisions de compromís i d'inversió.

Hem vist com és d'important la TRANSPARÈNCIA per a les nostres decisions de compra i també per decidir a qui deixem els nostres estalvis. Per tant, no podia faltar entre els principis fonamentals de les finances ètiques! LA TRANSPARÈNCIA ÉS NECESSÀRIA TANT PER ALS FINANÇADORS COM PER ALS FINANÇATS: les entitats bancàries que s'inspiren en les finances ètiques volen saber qui diposita els estalvis, per poder decidir no acceptar diners procedents d'activitats il·legals; alhora, les entitats han de poder rendir comptes públicament sobre les decisions que prenen en matèria d'ús i inversió.

Hem vist com és d'important saber què fan els bancs i les caixes amb els nostres estalvis: QUI SEGUEIX ELS PRINCIPIS DE LA BANCA ÈTICA HA DE FER CONÈIXER A TOTHOM A QUI HA BENEFICIAT AMB EL SEU FINANÇAMENT, EN QUINA MESURA I PER FER-NE QUÈ.

5. Preveu la participació en les decisions importants de l'empresa no tan sols dels socis, sinó també dels estalviadors

Les formes poden incloure tant mecanismes directes de les indicacions de les preferències en l'assignació dels fons, com mecanismes democràtics de participació en les decisions. Les finances ètiques esdevenen així portadores d'un missatge fort i audaç de democràcia econòmica.

LES ENTITATS BANCÀRIES QUE S'INSPIREN EN ELS PRINCIPIS DE LES FINANCES ÈTIQUES ESTAN OBERTES A LA PARTICIPACIÓ DELS SOCIS I DELS ESTALVIADORS EN ELS MOMENTS EN QUÈ S'HAN DE PRENDRE DECISIONS IMPORTANTS. Això inclou tant la possibilitat dels estalviadors de dir en quin tipus d'activitats volen que s'utilitzin els seus diners, com en la necessitat d'una participació democràtica més gran possible quan es tracta d'afrontar temes importants per a la vida de l'entitat financera.

6. Té com a criteris de referència per a l'ocupació la responsabilitat social i ambiental

Identifica els camps d'ocupació, i de vegades alguns camps privilegiats, introduint en la investigació econòmica criteris de referència basats en la promoció del desenvolupament humà i en la responsabilitat social i ambiental.

Exclou per principi relacions financeres amb les activitats econòmiques que obstaculitzen el desenvolupament humà i que poden contribuir a violar els drets fonamentals de les persones, com ara la producció i el comerç d'armes, les produccions perjudicials per a la salut o per al medi ambient i les activitats que es basen en l'explotació dels menors o en les repressions de les llibertats civils.

Aquest és un pas fonamental de les finances ètiques: QUINS PROJECTES FINANCEN LES ENTITATS BANCÀRIES QUE S'INSPIREN EN LES FINANCES ÈTIQUES? El projecte per al qual se sol·licita finançament a la banca ètica –com ja hem vist– ha de respondre a dos criteris de validesa: econòmic (que és important, però no suficient) i social. Amb altres paraules, només es finançaran projectes que suposin una millora de la qualitat de vida sobre el territori en què s'han de dur a terme, en el respecte al medi ambient i la natura. Sembla evident, aleshores, la segona part de l'article: TOTS ELS PROJECTES QUE «OBSTACULITZEN EL DESENVOLUPAMENT HUMÀ I VIOLEN ELS DRETS FONAMENTALS DE LES PERSONES» NO SERAN FINANÇATS. Però és important destacar que les finances ètiques no tan sols es limiten a dir quines coses NO finançaran, sinó que preveuen els vincles sobre l'elecció de quina COSA finançaran amb els diners dels estalviadors. Per poder dir que se segueixen els principis de les finances ètiques, és necessari finançar només i sempre projectes vàlids segons els criteris socials i ambientals.

7. Requereix una adhesió global i coherent dels gestors, que orienta tota l'activitat
Tanmateix, si l'activitat financera orientada èticament és només parcial, cal explicar, de manera transparent, les raons de les limitacions adoptades. En qualsevol cas, l'intermediari es declara disposat a ser guiat per institucions de garantia dels estalviadors.

És necessari que les entitats financeres que s'anomenen ètiques segueixin els principis acabats d'enumerar en aquests set articles per a TOT allò que fa referència a la seva activitat. NO ES POT SER ÈTIC EN ALGUNES COSES I NO ÈTIC EN LES ALTRES.

També han d'estar disposades a controls dels consumidors i dels estalviadors. Torna, una altra vegada, el tema de la TRANSPARÈNCIA.

Els 10 principis del comerç just

(L'organització mundial del comerç just (WFTO) prescriu 10 principis que han de seguir les organitzacions de comerç just en la seva rutina de treball diària i segueix un sistema de guiatge constant que n'asseguri el compliment.)

1. Creació d'oportunitats per a productors en desavantatge econòmic

El comerç just és una estratègia per alleujar la pobresa i per al desenvolupament sostenible. Té com a objectiu crear oportunitats per a productors que es troben en desavantatge econòmic o que estan marginats pel sistema de comerç convencional.

2. Transparència i rendició de comptes

El comerç just requereix una administració i unes relacions comercials transparents, per treballar de manera justa i respectuosa envers els socis comercials.

3. Desenvolupament de capacitats

El comerç just és un mitjà per desenvolupar la independència del productor. Les relacions de comerç just atorguen continuïtat, durant la qual els productors i les seves organitzacions de màrqueting poden millorar les seves habilitats en administració i el seu accés a nous mercats.

4. Promoció del comerç just

Les organitzacions de comerç just generen consciència sobre el comerç just i sobre la possibilitat d'una justícia més gran en el comerç mundial. Subministren als seus clients informació sobre l'organització, els seus productes i en quines condicions són fabricats. Utilitzen tècniques honestes de publicitat i màrqueting i apunten als estàndards més alts en qualitat i empaquetatge del producte.

5. Pagament d'un preu just

Un preu just, en el context local o regional, és el que s'ha acordat per mitjà del diàleg i la participació. No tan sols cobreix els costos de producció, sinó que també permet una producció socialment justa i ambientalment responsable. Ofereix un pagament just als productors i pren en consideració el principi del mateix sou pel mateix treball, tant de dones com d'homes. Els qui comercien de manera justa asseguren un pagament al dia amb els seus socis i, en el possible, ajuden els productors a obtenir accés al finançament per a les fases prèvies al cultiu i la collita.

6. Equitat de gènere

Comerç just vol dir que es valora i recompensa de manera adequada el treball de la dona. Les dones sempre són retribuïdes per la seva contribució en el procés de producció i apoderades en les seves organitzacions. [...]

7. Treball

El comerç just també es refereix al treball dels productors en un entorn segur i saludable. La participació de nens (si n'hi ha) no afecta adversament el seu benestar, la seva seguretat ni els seus requeriments educatius i recreatius, i s'adhereix a la Convenció sobre els drets dels infants de les Nacions Unides, així com a totes les lleis i normes del context local.

8. Treball infantil

Les organitzacions de comerç just respecten la Convenció sobre els drets dels infants de les Nacions Unides, així com les lleis locals i les normes socials per assegurar que la participació de nens (si n'hi ha) en els processos de producció d'articles comercialitzats justament no afecti adversament el seu benestar, la seva seguretat ni els seus requeriments educatius i recreatius. Les organitzacions que treballen directament amb productors organitzats informalment han de fer explícita la participació de nens en la producció.

9. El medi ambient

El comerç just promou activament millors pràctiques mediambientals i l'aplicació de mètodes de producció responsables.

10. Relacions comercials

Les organitzacions de comerç just comercien amb una preocupació pel benestar social, econòmic i mediam-biental dels petits productors marginats i no maximitzen els seus guanys a costa d'ells. Mantenen relacions a llarg termini basades en la solidaritat, la confiança i el respecte mutu, que contribueixen a la promoció i al creixement del comerç just. S'ajuda els productors amb l'accés a un pagament per avançat en les fases de pre-collita i producció.

Bibliografia

Finances ètiques i economia solidària

- La Banca ètica: molt més que diners.* Oriol Alsina, Ed. FETS, 2001.
- La Banca ètica: mucho más que dinero.* Oriol Alsina, Ed. Icaria, 2002.
- Dinero y conciencia. ¿A quién sirve mi dinero?* Joan Antoni Melé, Plataforma Editorial, 2009.
- Rescata tu dinero. Finanzas solidarias y transformación social.* Núria del Rio Paracolls. Talasa Ediciones, 2003.
- Les finances ètiques.* Jordi Alemany, UOC (Vull saber, 45), 2006.
- Dinero ético. La economía alternativa y solidaria.* Piergiorgio M. Sandri, Rosa Regàs (pròleg), Ignasi Carreras (pròleg), Plaza & Janés Editores, 2002.
- Economía solidaria. Útiles financieros alternativos. Un camino a emprender.* Ana Sánchez, Antonio Pons, Ignacio Parody, Nueva gráfica, 1997.
- Banca Ètica y ciudadanía.* Pedro M. Sasía; Cristina de la Cruz, Ed. Trotta, 2008.
- Hacia un mundo sin pobreza.* Muhammad Yunus, Editorial Andres Bello, 2000.
- Papers*, de l'Observatori de Finances Ètiques, www.fets.org
- La Economía Social en la Unión Europea.* CIRIEC (Centro Internacional de Investigación e Información sobre la Economía Pública, Social y Cooperativa); [s.l.] : CIRIEC, 2007.

Comerç just

- Más por menos: el trabajo precario de las mujeres en las cadenas de producción globalizadas.* Oxfam, 2004.
- Café amargo: Por un comercio Norte-Sur más justo.* SETEM, Barcelona: Icaria, 1997.
- Supermercados, no gracias. Grandes cadenas de distribución: impactos y alternativas.* Xavier Montagut (coord.); Esther Vivas (coord.) [et al.]. Barcelona: Icaria; Xarxa de Consum Solidari, 2007.
- Por una vida sobria: del despilfarro de unos pocos a los derechos para todos.* Francesco Gesualdi, Centro Nuovo Modello di Sviluppo. Boadilla del Monte (Madrid): PPC, 2005.
- El comerç just i solidari: Canviem de codi.* SETEM, Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Setem, 2007.

Adreces d'interès



Finançament Ètic i Solidari

FETS, Finançament Ètic i Solidari

Adreça: C/Còrsega, 288, 3r 2a
08008 Barcelona

Telèfon: (+34) 93 368 84 81
Horari: de dilluns a dijous,
de 9.00 a 17.30 i divendres de
9.00 a 14.30
www.fets.org



Justícia i Pau

www.justiciaipau.org



SETEM

www.setem.cat

Entitats de comerç just que operen a Catalunya



SETEM Catalunya

organització no governamental de solidaritat internacional. SETEM treballa les tres vessants del comerç just: **incidència política,**

sensibilització de la ciutadania i comercialització, tot i que posa l'accent i les energies en les dues primeres.
www.setem.cat



Alternativa 3

organització de comerç just que des del 1992 es dedica a la importació, distribució i comercialització de productes tèxtils, d'alimentació i artesania que provenen de grups d'artesans i productors de països del Sud.
www.alternativa3.com/ca



Intermon Oxfam

organització que lluita amb i per les poblacions desfavorides i com a part part d'un ampli **moviment global**, amb l'objectiu d'eradicar la injustícia i la pobresa. Dóna suport a 113 grups productors d'Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia, oferint-los les eines i l'assistència tècniques necessàries perquè s'incorporin al mercat internacional.
www.intermonoxfam.org



Xarxa de Consum Solidari

associació que des de l'any 1996 treballa a Catalunya en l'àmbit del comerç just i el consum responsable. Es treballa amb la convicció que la lluita per un comerç just és la lluita per canviar les injustes estructures del comerç internacional.
www.xarxaconsum.net

Entitats de comerç just que operen a Espanya



Espacio por un Comercio Justo

xarxa d'una trentena d'organitzacions de la península Ibèrica i les illes arran de la introducció del segell FLO a l'Estat espanyol

el 2005 per defensar una visió del comerç just emmarcada en l'economia social i solidària.

www.espaciocomerciojusto.org



Sello FAIRTRADE-Comercio Justo

associació que té com a finalitat promocionar el segell de garantia per a productes de comerç just i, així, afavorir-ne el consum i contribuir a ampliar-ne l'impacte.

www.sellocomerciojusto.org/es



ADSIS-EQUI MERCADO

importadora, distribuïdora i botiga de comerç just.

www.equimercado.org



La tienda de tot el món

associació sense ànim de lucre creada el 1998 amb l'objectiu de treballar el comerç just i el consum responsable a la comarca del Camp de Morvedre (València).

www.la-tienda.org



COPADE

organització que té com a missió promoure estructures socioeconòmiques autosostenibles, respectuoses amb el medi ambient, en grups desafavorits de països del Sud mitjançant relacions de comerç just.

www.copade.es/#inicio



ESPANICA

organització de comerç just que distribueix a Espanya el cafè que produeixen a Nicaragua els petits productors associats en cooperatives de treballadors.

www.nodo50.org/espanica/portada.html



IDEAS-Comercio Justo

la missió d'aquesta organització és transformar l'entorn econòmic i social per tal de construir un món més just i sostenible, desenvolupant iniciatives de comerç just amb el Sud i la distribució,

la sensibilització i l'educació al Nord.

www.ideas.coop

Enllaços d'interès

Festa del Comerç Just i la Banca Ètica: www.festacj.org/?lang=ca

EthSI - Segell d'assegurances ètiques i solidàries: www.ethsi.net

Xarxa d'Economia Solidària (XES): www.xes.cat

Portal de economía solidaria. REAS - Red de economía alternativa y solidaria: www.economiasolidaria.org

Fina-nos-les éticas: web sobre finanzas éticas de la Federación SETEM: www.finanzaseticas.org

Canal Youtube banca ètica: www.youtube.com/user/bancaetica

Los secretos de los bancos: Destapando los secretos de los bancos: www.banksecrets.eu/#/es

Economistas sin fronteras: Para una economía más justa: www.ecosfron.org

INAISE, Asociación Internacional de los Inversores en la Economía Social: www.inaise.org/es

Índex

INTRODUCCIÓ, Alessandro Messina	pàg. 5
1. LA HISTÒRIA DELS DINERS <i>barata, diners, salari, acceptabilitat dels diners, element de comparació, sistema de pagament comú, metalls preciosos, monedes, marca, cuny, banc, bitllets, xec bancari, caixer automàtic i targeta de crèdit, transferència bancària</i>	pàg. 8
2. ELS DINERS QUE GASTEM <i>tria sobre l'ús dels propis diners, el que ens agrada, utilitat dels objectes, béns primaris i complementaris, preu, components diversos del preu, història d'un pollastre i d'un ou, costos laborals, perquè costa menys als països del sud, treball de menors per necessitat, publicitat</i>	pàg. 28
3. ELS DINERS QUE ESTALVIEM <i>bancs, Borsa, accions, taxes d'interès, ús dels diners per part dels bancs, banca ètica, associacions de finances ètiques, transparència, història d'un préstec, principis finances ètiques, microcrèdits, transparència</i>	pàg. 44
4. OPCIONS PER UN ÚS RESPONSABLE DELS DINERS <i>comerç just i solidari, agricultura biològica, empreses correctes, cooperatives d'iniciativa social, entitats sense ànim de lucre o del tercer sector, balanç social, conclusions</i>	pàg. 58
DOCUMENTS ÚTILS <i>manifest de les finances ètiques, els 10 principis del comerç just, bibliografia, adreces d'interès</i>	pàg. 67

«...és útil llegir amb atenció el llibre del Maurizio, perquè ens pot ensenyar algunes coses importants. En primer lloc, a no caure en els paranys dels més espavilats i a saber-nos trampejar entre les moltes formes que els calés han assumit en aquests anys. I, sobretot, a donar als diners el seu just valor.»

De la introducció d'Alessandro Messina

Maurizio Spedaletti viu a Roma. Un dia va entrar a una botiga de comerç just i va quedar fascinat per la possibilitat de fer servir els instruments de la vida quotidiana per construir un món més just i solidari. Després d'anys de voluntariat en la botiga Pangea va començar a treballar per la Banca Popolare Etica, on ha coordinat la feina dels socis del centre d'Itàlia per convertir-se després en un *banquer ambulant*.

Rachele Lo Piano va néixer i viu a Roma. És dissenyadora gràfica i ha inventat a la Clara, protagonista d'aquesta història.



Finançament Ètic i Solidari

Amb el suport de:



Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament